

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH

FILOZOFICKÁ FAKULTA

ÚSTAV BOHEMISTIKY

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

JINÁ TVÁŘ JULIA FUČÍKA

Vedoucí práce: doc. PaedDr. Michal Bauer, Ph.D.

Autor práce: Dana Skálová

Studijní obor: Bohemistika

Ročník: 4.

2012

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění, souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 11/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích, 4. května 2012

.....
Dana Skálová

Děkuji doc. PaedDr. Michalovi Bauerovi, Ph.D. za odborné vedení, cenné rady a připomínky. Také za trpělivost a čas, který mi věnoval.

ANOTACE

Autorka bude primárně zkoumat publicistickou činnost Julia Fučíka v časopisech Tvorba a Kmen ve druhé polovině dvacátých let. Ve své práci se také zaměří na Fučíkův život a historický kontext tehdejší doby. Část práce bude věnována jeho pozdějším dílům. Cílem práce je ukázat Julia Fučíka v jiném než dosud jednostranně podávaném světle.

ANNOTATION

The author of the thesis is primarily going to examine the publishing activity of Julius Fučík in the magazines *Tvorba* and *Kmen* in the second half of the 1920s. In her work the author will also focus on Fučík's life and the historical context of that time. Part of the thesis will deal with his later works. The aim of the work is to show Julius Fučík in a different light in comparison to the previous unilateral views.

OBSAH

ÚVOD.....	9
1 PŘEDLISTOPADOVÝ OBRAZ JULIA FUČÍKA	11
2 POLISTOPADOVÝ OBRAZ JULIA FUČÍKA	19
2.1 Petr Placák – <i>Fučík a jeho Reportáž</i>	19
2.2 Zdeněk Hrabica – <i>Byl člověk, nebyl bůh</i>	20
2.3 Jan Jelínek – <i>Fučík na Albatrosu</i>	21
2.4 Jan Cigánek – <i>Hrdinství bez svatozáře legend a mýtů</i>	22
2.5 Shrnutí.....	23
3 HISTORICKÝ KONTEXT TEHDEJŠÍ DOBY	24
3.1 Počátek 20. století – česká politická levice	24
3.1.1 Československá sociálně demokratická strana dělnická	24
3.1.2 Anarchistické hnutí.....	25
3.1.3 Národní socialisté	26
3.2 Období 1. světové války	26
3.2.1 Strnulost české politiky v letech 1914 - 1917	26
3.2.2 Sbližování národních socialistů s anarchisty.....	27
3.2.3 Československá sociální demokracie v letech 1914 - 1917	27
3.3 Těsně před založením komunistické strany	27
3.3.1 Komunistické skupiny	27
3.3.2 Rozvrat v Československé sociální demokracii.....	28
3.4 Vznik KSČ	28
3.5 První polovina 20. let – česká politická levice	29
3.5.1 KSČ a taktika jednotné fronty	29
3.5.2 KSČ v letech 1924 – 1925.....	30
3.6 KSČ v letech 1926 – 1928	31
3.7 O V. sjezdu KSČ.....	32
3.7.1 Odezva na změny v komunistické straně	32
3.7.2 Změny v komunistickém tisku	33
3.8 Období hospodářské krize.....	33
3.9 Polovina 30. let - KSČ a levicová kultura	33

3. 9. 1	Cesta k socialistickému realismu	34
3. 10	Fašismus jako nový problém světa.....	35
3. 10. 1	Německý fašismus	35
4	ČASOPIS <i>KMEN</i>	37
4. 1	Úvod	37
4. 2	Fučíkův <i>Kmen</i>	37
4. 3	<i>Kmen, časopis pro moderní literaturu</i> – rok 1926.....	38
4. 4	<i>Kmen, časopis pro moderní literaturu</i> – rok 1927.....	38
4. 5	<i>Kmen, měsíčník pro moderní kulturu</i> – rok 1928	41
4. 5. 1	Články	41
4. 5. 2	Poznámky	42
4. 6	<i>Kmen, časopis pro moderní literaturu</i> – rok 1929.....	43
4. 6. 1	Poznámky	44
4. 7	Závěr.....	44
5	ČASOPIS <i>TVORBA</i>	46
5. 1	<i>Tvorba, čtrnáctideník pro kritiku a umění</i> - rok 1926.....	46
5. 1. 1	Články kritické.....	46
5. 1. 2	Poznámky	47
5. 2	<i>Tvorba, list pro literární, politickou a uměleckou kritiku</i> - rok 1927	48
5. 3	<i>Tvorba, list pro literární, politickou a uměleckou kritiku</i> - rok 1928	49
5. 4	<i>Tvorba, list pro literaturu, politiku a umění</i> - rok 1929	49
5. 4. 1	Třídní boj, dělnické hnutí, komunismus	49
5. 4. 2	Imperialismus, válka	50
5. 4. 3	Censura a revoluční tisk.....	51
5. 4. 4	Literatura	52
5. 4. 5	Referáty o literatuře.....	52
5. 5	Závěr.....	54
6	O <i>REPORTÁŽÍCH</i>	55
6. 1	<i>Reportáž, psaná na oprátce</i>	55
6. 1. 1	Text <i>Reportáže, psané na oprátce</i>	55
6. 1. 2	O <i>Reportáži, psané na oprátce</i>	57
6. 1. 3	Studie <i>Motáky jako literární dílo</i>	59
6. 1. 4	Studie <i>Pochybnosti i jistoty</i>	61
6. 2	<i>Reportáž psaná na oprátce</i>	63

6.3	<i>Reportáž, psaná na oprátce versus Reportáž psaná na oprátce</i>	63
ZÁVĚR	.....	68
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	.....	71
SEZNAM OSTATNÍCH PRAMENŮ	.....	72
SEZNAM INTERNETOVÝCH PRAMENŮ	.....	75
PŘÍLOHY	.....	76

ÚVOD

Ve své bakalářské práci, „Jiná tvář Julia Fučíka“, se zaměřuji na spisovatele a publicistu Julia Fučíka a snažím se jej ukázat v jiném než doposud jednostranně podávaném světle.

Julius Fučík byl komunisty brán jako hrdina a díky tomu je známý snad každému člověku v naší republice. Kdo ale může s jistotou říci, že skutečně poznal jeho osobnost? Že ví, jaký byl Julius Fučík doopravdy? Nebyl to jen zakladatel komunistické žurnalistiky a bojovník za vítězství dobra nad zlem, ale zejména člověk obdařený tvůrčí aktivitou a láskou k lidem. Člověk poznamenaný první světovou válkou. „*Julius Fučík věřil v nesmrtelnost a sílu Sovětského svazu, byl komunistou, který nezradil své přesvědčení ...*“¹ Julius Fučík se oslavovaným komunistickým hrdinou a vzorem stal až po své smrti, bez možnosti vlastní volby či vlastního vyjádření. Cenzura se postarala o upravení jeho děl takovým způsobem, aby zapadl do modelu hrdinství. Většina lidí jej proto posuzuje jako prototyp komunistického autora. Ano, Julius Fučík byl komunist, to je nepopíratelné, nicméně jeho počáteční publicistická tvorba jej může ukázat v trochu jiném světle.

V první kapitole své práce, nazvané „Předlistopadový obraz Julia Fučíka“, uveřejňuji Fučíkův životopis a ukazuji, jak jej viděli a zejména oslavovali a vyzdvihovali komunističtí autoři. Ve druhé kapitole, „Polistopadový obraz Julia Fučíka“, naopak prezentuji Fučíka očima současných autorů, jejichž mínění se jeví kladně i záporně. Ve třetí kapitole mé práce, „Historický kontext tehdejší doby“, usiluji o zkrácené zmapování politické situace za doby Fučíkova života. Stručně vystihuji nejprve českou politickou levici na počátku 20. století, poté období první světové války a vznik *Komunistické strany Československa* a její vývoj. Na závěr se krátce zmiňuji o fašismu. Ve čtvrté a páté kapitole, „Časopis *Kmen*“ a „Časopis *Tvorba*“, popisuji Fučíkovu publicistickou činnost v časopise *Kmen* a v časopise *Tvorba* ve druhé polovině 20. let 20. století. Rozebírám zde většinu jím uveřejněných článků. Vynechávám pouze články nezajímavé svým obsahem

---

¹ HANZÁLEK, Jan. *Julius Fučík*. Znojmo: Okresní knihovna ve Znojmě, 1978. s. 6.

či rozsahem. U časopisu *Kmen* příspěvky dále rozdělují na články a poznámky. U časopisu *Tvorba* taktéž rozdělují příspěvky na články a poznámky, přičemž články řadím do kategorií, dle zaměření. V kapitole šesté, „O Reportážích...“, srovnávám knihu *Reportáž, psaná na oprátce* (1995) s knihou *Reportáž psaná na oprátce* (1946) a ukazují cenzurní zásahy a odlišnost jednotlivých vydání.

Přílohy se skládají z fotografií Julia Fučíka, z obrázků různých vydání *Reportáže*, z vězeňského rukopisu Julia Fučíka a z obrázků časopisu *Kmen* a *Tvorba*.

1 PŘEDLISTOPADOVÝ OBRAZ JULIA FUČÍKA

V této kapitole bakalářské práce zveřejňuji životopis Julia Fučíka, psaný komunistickými autory, publikujícími před listopadem 1989.

Julius Fučík se narodil 23. února 1903 v Praze na Smíchově v Duškově ulici. Jeho otec, Karel Fučík, pracoval u Ringofferů jako soustružník kovů a také byl členem smíchovských divadel. Později, v roce 1912, přijal místo v plzeňské Škodovce, avšak i do tohoto města se stěhoval zejména pod vidinou angažmá v plzeňském divadle. Jeho matka se vyučila švadlenou a její vášnivá záliba v četbě vzbudila u Julia pozornost k psanému slovu.

„Po otci zdědil humor a radost ze života, po matce rozvahu, citlivost, po obou pak lásku ke zpěvu a hudbě.“²

Už ve svých třech letech dostal Julius Fučík malou roli ve hře *Princezna Popelka neboli Křišťálový pantoflíček*. Ve svých čtyřech letech hrál v operetě *Dolarová nevěsta*, poté tančil ve Straussově *Netopýru* a v devíti letech vystoupil v roli Cedrika v *Malém lordovi*. Julius hrál nesčetněkrát na scéně smíchovského divadla a poté i na jevišti Českého divadla královského města Plzně. Zde účinkoval například v Shakespearově *Snu noci svatojánské*. Můžeme vidět, že zaujetí otce pro divadlo znamenalo silně i Julia samotného.

Novinářské počátky Julia Fučíka spadají do jeho velmi mladých let. Již jako dvanáctiletý začal vydávat týdeník *Slovan*, v němž můžeme najít články podobné recenzím o inscenacích uváděných v plzeňském divadle. Tento týdeník, díky své dětské trpělivosti, napsal pouze jednou. V roce 1916 se snažil připravovat časopis s názvem *Veselá mysl*. Tento časopis napsal osmkrát. V roce 1917 začal pracovat na časopisu *Čech*, který napsal sedmkrát.

Poté přišla první světová válka, kterou Julius Fučík nenáviděl. Tato válka ovlivnila celou jeho citlivou bytost. V květnu 1918 byl dokonce jedním z iniciátorů stávků žáků na První české reálce v Plzni. Jen díky několika členům

---

² HANZÁLEK, Jan. *Julius Fučík*. Znojmo: Okresní knihovna ve Znojmě, 1978. s. 1.

profesorského sboru vyvážl Fučík bez krutých trestů. Od tohoto roku začal Fučík revoltovat. Vystoupil z církve, stal se aktivním členem žakovské samosprávy a začal se zastávat slabších studentů.

Po zrodu Československé republiky poslal Julius několik satirických veršů do týdeníku *Nebojsa*, jehož redaktorem a vydavatelem byl Josef Čapek. Tyto verše opravdu vyšly. Julkovi bylo v tu chvíli šestnáct let. V roce 1920 vstoupil do Vydavatelského a nakladatelského družstva časopisu *Pravda* v Plzni, kde publikuje kritiku Wolkerovy „Nejvyšší oběti“ aj.

V šestnácti letech začal psát recenze knih, divadelních her, koncertů a politických zpráv do sešitů. Sepsal pět sešitů, ve kterých bylo zhruba dvě stě recenzí. Tyto sešity stěžejně dokládají, jak z Fučíka postupně vyrůstal významný literární kritik, a jak politicky vyvrával. Nejprve uznával ideály národně osvobozené, později sociální humanismus a nakonec se zakotvil v marxismu. K těmto sešitům měl Fučík velkou citovou vazbu. I přes snahu gestapa o zničení jeho majetku, se sešity naštěstí podařilo zachránit zásluhou Stanislava Špringla, který byl zařazen jako vězeň do tzv. būcherkomanda. Toto būcherkomando mělo za úkol zlikvidovat knihovny v bytech vězněných odbojářů.

V letech 1923-1925 publikoval Fučík divadelní recenze v listu *Socialista*. Fučík viděl a zaznamenal snad každou premiéru v Národním divadle, na Vinohradech, ve Stavovském divadle, ve Švandově divadle a v Rokoku. Později v divadelní kritice pokračoval zejména v *Rudém právu* a *Tvorbě*. Zvláštní pozornost věnoval *Osvobozenému divadlu* Voskovce a Wericha a Burianově divadlu *D 34*.

Po absolvování reálky si Julius Fučík podal přihlášku na Filozofickou fakultu Univerzity Karlovy. Zde studoval filozofii, českou literaturu a dějiny umění. Fučíkova rodina žila ve svízelných finančních podmínkách, proto si Fučík na studia v Praze musel vydělávat. Začal přispívat do různých časopisů a do roku 1923 byl zaměstnán na Státním úřadu statistickém jako kancelářský pomocník. Poté pracoval na stavbě, pomáhal při stavbě silnic či nosil reklamy po Praze. Jelikož na vlastní kůži zakusil nezaměstnanost proletářů, což byla pro Fučíka nejlepší škola, mohl o československém proletariátu později s horlivostí psát. Ve svých knihách tedy spojil poznatky získané studiem s poznatky, které mu nadělil sám život.

Julius byl student poctivý a aktivní, schopný obhájit svůj názor i ve chvíli, kdy se lišil od názoru vysokoškolského profesora. Kritické hodnocení vznášel i na takovou osobnost, jakou byl František Xaver Šalda, i přes to, že si Fučík svého profesora velice vážil. Uznával jeho občanské postoje a jeho moderní pojetí literární kritiky. I přes Fučíkovy výhrady k některým Šaldovým poznatkům, si učitel svého studenta velmi cenil. V roce 1925 začíná Fučík přispívat do časopisu *Tvorba*, který Šalda vydával. Díky této spolupráci vznikl mezi nimi krásný, přátelský vztah.

Zde na škole potkal Fučík svou velikou lásku. Zamiloval se do studentky Marie Vaníčkové, která jeho lásku opětovala. Dopisy, které jí posílal, byly plné touhy a ačkoli jsou dnes veřejnosti téměř neznámé, patří jistě mezi Fučíkovu nejněžnější korespondenci. Tito mladí lidé nebrali ohledy na tehdejší konvence a žili spolu bez sňatku pouze v jedné místnosti.

V roce 1921 mezitím vstoupil do *Komunistické strany Československa*. Na přelomu dvacátých a třicátých let se Fučík stal komunistickým novinářem. Jeho zájem o českou literaturu však stále neutuchal. Své kritické soudy o literatuře neustále v novinách uveřejňoval.

„*Od literatury se nikdy nevzdálil úplně; buď ji komentoval, hodnotil, pracoval s ní – anebo sám psal.*“³

„*Literatura byla jeho celoživotní láskou.*“⁴

V listopadu 1925 předsedá velké manifestaci pracujících na Václavském náměstí. Tuto manifestaci zahajuje a na tribuně promlouvá k proletářům.

V roce 1926 se stává redaktorem pokrokového časopisu *Kmen*, do kterého přispívaly takové osobnosti jako např. Vítězslav Nezval, Josef Hora, Konstantin Biebl, František Halas, Jaroslav Seifert, Stanislav Kostka Neumann a také univerzitní profesori Zdeněk Nejedlý, František Xaver Šalda a Otakar Fischer. Díky této skupině lidí si *Kmen* získal své místo mezi ostatními literárními časopisy. V roce 1927 začal Fučík přispívat do *Revui Devětsilu*, které založil Karel Teige. Novinařina se pro Fučíka stala povoláním. V roce 1928 se Fučík stal odpovědným redaktorem Šaldovy *Tvorby*. *Tvorbu* redigoval od listopadu 1928 do ledna 1929.

---

³ HRZALOVÁ, Hana. *Julius Fučík*. Praha: Horizont, 1975. s. 9.

⁴ HÁJKOVÁ, Alena. *Julius Fučík*. Praha: FÚV ČSSPB, 1978. s. 8.

Od tohoto ledna přešel na krátký čas do deníku *Rudé právo*. Do vedení *Tvorby* se opět dostal v březnu 1929 a setrval zde až do prosince 1931.

Na základě bolševizace strany bylo vyhozeno z řad KSCĚ několik významných spisovatelů, např. Josef Hora, Marie Majerová, Stanislav Kostka Neumann, Ivan Olbracht, Jaroslav Seifert a Vladislav Vančura.

Od března roku 1929 zaujal Fučík postavení vydavatele a majitele *Tvorby*, což ho stálo plno úsilí a pracovního vypětí. V tomto roce Fučíka strhla Gottwaldova bolševická politika, opouští redakci *Kmene* a začíná se ztotožňovat s proletáři, účastnit se stávek a demonstrací. Na podzim definitivně opouští Marii Vaníčkovou.

Fučík se stěhuje z Prahy do severních Čech a zůstává zde až do roku 1932. Zde je svědkem krveprolití u duchcovského viaduktu. Spisovatele a kulturní pracovníky se snaží přesvědčit o bídě a hladu např. v kamenolomech na Frývaldovsku.

„*On sám nechce být pohodlným reportérem, vždy musí být bezprostředním účastníkem a pozorovatelem.*“⁵

Od 28. září 1932 do 19. září 1933 vykonával Fučík vojenskou prezenční službu. Musel ale před ostatními pomlčet o tom, že je redaktorem *Rudého práva*. Po svém návratu ihned převzal vedení *Haló-novin*. Tyto noviny spravoval do jara roku 1934. Poté se opět navrátil do časopisu *Tvorba*, kterou však vedl z ilegality, poněvadž se musel schovávat.

Od dubna do srpna roku 1930 pobýval Julius Fučík ilegálně v Sovětském svazu, kde se cítil velice šťastně a kde získal mnoho zkušeností a znalostí. Navštívil Moskvu, Leningrad i Stalingrad. Jelikož on sám se v Sovětském svazu nesetkal s absolutní tyraníí, o které se tenkrát mnoho psalo, po příjezdu do republiky vyšel najevo s pravdou a snažil se vyvracet lži a posměchy. Absolvoval spousty přednášek. Po návratu do republiky působil v *Rudém právu*, do něhož během pobytu v SSSR pravidelně přispíval. Na počátku roku 1938 Fučík opět vede *Tvorbu*.

Zde je vidět, jak Fučíkův život nebyl jednoduchý, ale naopak strastiplný. Neustále přecházel z místa na místo a snažil se bránit cenzuře.

---

⁵ TYDLITÁT, Jan. *Julius Fučík*. Rychnov nad Kněžnou: Okresní knihovna v Rychnově nad Kněžnou, 1975. s. 17.

V roce 1931 začala v sešitovém vydání vycházet Fučíkova kniha oslavných reportáží *V zemi, kde zítra již znamená včera*. Tato kniha vypovídá jednak o humanitě a hospodářském úspěchu Sovětského svazu a jednak o přerodu agrární země v moderní průmyslovou velmoc. Z jeho druhého pobytu v SSSR vznikla obsáhlá kniha s názvem *V zemi milované*.

Fučík ve svých článcích vždy mluvil zpříma a jasně.

Časopis *Tvorba* se díky Fučíkovi stal velmi oblíbeným a to nejen mezi pokrokovou inteligencí stranickou, ale i mezi dělnictvem. Hlavní příčinou oblíbenosti bylo, že *Tvorba* vždy uveřejňovala jen nejlepší příspěvky. Redaktoři *Tvorby* úzce spolupracovali s redakcí *Rudého práva* zejména díky generační blízkosti. Cesty, jež autory vedly do stranických řad, byly také většinou stejné. Léta 1932-1934 byly ve znamení drsné perzekuce komunistického tisku.

„Každou chvíli odchází do vězení člověk, komunista, který napsal pravdu, kterou vládnoucí třída nesnáší.“⁶

Po čtyřleté přestávce Fučík na falešný pas opět odcestoval do Moskvy. Má tedy možnost porovnat a vidět proměnu ve vztazích. Poznává zde moudré a zvědavé lidi. V květnu 1936 se vrátil zpátky do republiky a v *Rudém právu* a *Tvorbě* zveřejňuje své moskevské reportáže.

V červenci roku 1938 se Fučík oženil s Gustinou, se kterou žil od roku 1929.

V roce 1938 obsadilo hitlerovské Německo Rakousko. Julius Fučík vydal brožuru s názvem *Přijde Rudá armáda na pomoc?*, ve které ukazuje svou víru o záchraně naší republiky Rudou armádou, ve chvíli napadení fašistickým útočníkem. Komunistická strana se stavěla proti nacistům. Prodej deníku *Rudé právo* masivně stoupal. Anglie a Francie naší republice doporučovala přijmout Hitlerovy požadavky. Oba tyto státy vyvíjely tlak na naší kapitulaci.

Dne 20. října 1938 došlo k zastavení činnosti *Komunistické strany Československa* a již v prosinci téhož roku byla *KSC* úředně rozpuštěna. Také bylo zastaveno vydávání stranického tisku. *KSC* v čele s Klementem Gottwaldem byla vedena z Moskvy. Strana v Čechách vydávala ilegální letáky a noviny, jejich působnost byla však

---

⁶ HANZÁLEK, Jan. *Julius Fučík*. Znojmo: Okresní knihovna ve Znojmě, 1978. s. 4.

omezená. Pro ilegální pracovníky strany bylo velkou oporou nakladatelství Pavla Prokopa.

Komunističtí autoři, včetně Julia Fučíka, psali nejen do časopisů ilegálních, ale začali přispívat také do časopisů legálních a to pod různými pseudonymy. Fučík velmi často psal o tématech z národních dějin, například o době pobělohorského temna a odboje proti němu. Vybíral si témata z našich dějin a do nich zasazoval situaci v tehdejší politice. Čtenářům jeho články dodávaly odvahu, novou sílu i útěchu.

V noci ze 14. na 15. března Hitler okupuje celé naše území. V tu chvíli Fučík naposledy usedá k rukopisu svého románu *Pokolení před Petrem*, který už nikdy nedopíše. Za nacistické okupace byla jakákoli odbojová činnost nebezpečná a hlavně namáhavá. Gestapo ilegální odbojáře pronásledovalo. Unikat gestapu opravdu nebylo lehké.

„Julius Fučík na prahu lidské i umělecké zralosti podstupuje svůj velký zápas s fašismem, v němž on i jeho druzi spatřují nejnebezpečnější hrozbu pro člověka dvacátého století.“⁷

Koncem května 1939 se Fučík odstěhoval ke svým rodičům do Chotiměři u Domažlic. Díky nemožnosti publikovat nastaly Fučíkovi velké existenční problémy a tak se svojí ženou překládal pro různá nakladatelství.

Jeho vztah k literatuře však stále trvá. Napsal literárněhistorickou esej *O Sabinově zradě*, dále studii *Božena Němcová bojující*, jelikož se blížilo stovvacáté výročí narození této velké spisovatelky. Také se zabýval dílem Jana Nerudy či Julia Zeyera, o kterém napsal stat' *Chůva*. Zejména po vydání *Boženy Němcové bojující* se o Fučíka začalo zajímat gestapo. V létě 1940 odešel Fučík zpět do Prahy a i zde to měl velice těžké. Nemohl najít bydlení, neboť lidé se s vědomím případného trestu báli poskytnout pomocnou ruku. Až do dubna 1942 Fučík bydlení střídal.

V roce 1941 se spojil s jediným nezatčeným členem prvního ilegálního ÚV KSČ, s Janem Zikou, se kterým vytvořili druhý ilegální ústřední výbor, jehož členem byl ještě Jan Černý. Fučík se stal redaktorem *Rudého práva* a vydával i jiné časopisy.

---

⁷ HRZALOVÁ, Hana. *Julius Fučík*. Praha: Horizont, 1975. s. 6.

Dne 22. července 1941 napadla hitlerovská vojska Sovětský svaz. Fučík, stejně jako ostatní, byl proti Hitlerovi a nacistickým okupantům. Také ilegální tisk horlivě reagoval na válku.

Začala vznikat národní fronta, jejímž hlavním úkolem byl boj za národní osvobození. Fučík chtěl sjednotit všechny občany Československa v boji proti Hitlerovi. Za nejdůležitější považoval zničit nacismus. Všeobecné úsilí přispělo k mocnému vzestupu českého odboje.

Pod dojmem nebezpečí ze sjednocení českého odboje poslali okupanti do země Reinharda Heydricha, ten vyhlásil stanné právo a rozpoutal teror.

Fučík dostal za úkol, vytvořit národně revoluční výbor inteligence. Na místo předsedy chtěl Fučík dosadit Vladislava Vančuru. Tento výbor byl přerušěn po vstupu Heydricha do Prahy. Po atentátu na Heydricha byla většina členů národně revolučního výboru inteligence popravena.

Roku 1942 gestapo zatklo Fučíka v bytě manželů Jelínkových v Praze-Nuslích a také jeho ženu Gustu Fučíkovou. Fučík byl velice tvrdě bit. Gestapo se ho snažilo zlomit nejen fyzicky, ale také psychicky. V červnu zlikvidovalo jeho byt a také celou jeho knihovnu, která sčítala přes 10 000 svazků. Věznili ho v cele 207 na Pankráci v Praze, v prvním patře. Zde měl dozor mimo jiné i Adolf Kolínský, díky kterému dnes můžeme číst i poslední dílo Julia Fučíka. Ve vězení nevznikla pouze *Reportáž psaná na oprátce*, ale Fučík zde také psal úvahy o literatuře, ve kterých výrazně oslavuje Neruda, nejen jako básníka, ale i novináře. Fučík psal pouze, když měl službu Kolínský. Ten mu dokonce nosil papírky a tužky a po směně popsané lístky odnášel pryč z vězení. Lístků bylo dohromady 167.

V srpnu 1943 Fučíka odvezli do Berlína k soudu a nařkli z práce proti říši. Fučík od té doby čekal pouze na smrt. Čekání si krátil posíláním dopisů domů a posloucháním Beethovena. Fučík si svůj trest odpykával ve věznici v Plötzensee. V nocích 7., 8. a 9. září byla tato věznice bombardována a část vnější zdi se tím naprosto zničila. Gestapo rozkázalo v nadcházejících nocích popravit zhruba čtyři sta mužů. Členové českého odbojového hnutí tvořili nejpočetnější skupinu. V noci 8. září 1943 ve čtyři hodiny padesát minut ráno byl popraven i sám Fučík.

„Člověk dobojoval, jeho dílo žije.“⁸

„Přitom celý Fučíkův život nám ukazuje, že byl člověkem z masa a krve, milujícím život se všemi jeho stránkami, člověkem radostným, který šel do boje proto, že přál radostný život všem.“⁹

Fučík vyrostl v prostém prostředí a nikdy na něj nezapomněl.

---

⁸ TYDLITÁT, Jan. *Julius Fučík*. Rychnov nad Kněžnou: Okresní knihovna v Rychnově nad Kněžnou, 1975. s. 27.

⁹ HÁJKOVÁ, Alena. *Julius Fučík*. Praha: FÚV ČSSPB, 1978. s. 42.

2 POLISTOPADOVÝ OBRAZ JULIA FUČÍKA

V této části bych chtěla prezentovat, jaký názor na Julia Fučíka mají současní autoři. Vycházím přitom z článku Petra Placáka (*Fučík a jeho Reportáž*), uveřejněného v časopise *Tvar* v roce 1993. Dále vycházím z článků Zdeňka Hrabici (*Byl člověk, nebyl bůh*), Jana Jelínka (*Fučík na Albatrosu*) a Jana Cigánka (*Hrdinství bez svatozáře legend a mýtů*), uveřejněných v časopise *Haló noviny* v letech 2003 a 2008.

2.1 Petr Placák – *Fučík a jeho Reportáž*

Autor článku přečetl *Reportáž psanou na oprátce* a plno věcí mu na ní nesedělo. Nejprve ho zarazila úprava textu. „*Na první pohled je zřejmé, že nejde o autentickou výpověď člověka, ale o uměle sestavený text psaný s určitým záměrem, ve kterém hlavní místo nemá podání svědectví o tom, jak se kdo na gestapu zachoval, jak Fučík vnucuje čtenářům, ale jde především o osobní ospravedlnění Fučíkovo a jeho chování po zatčení.*“¹⁰ Podle Petra Placáka zneužíval Fučík svého postavení vězně k tomu, aby se snadněji dostával k informacím. Mohl tedy zjistit, co se mimo vězení odehrávalo a text *Reportáže* tomu plně podřídil.

Petr Placák rovněž negativně komentuje scénu při zatýkání Fučíka, kdy stojí skrytý za dveřmi se dvěma pistolemi a uvažuje, zda vystřelit či nikoliv. Také negativně vykládá vypovídání gestapu, jelikož z knihy nejde vyčíst, o čem Fučík mluvil či na co se ho gestapo tázalo. Fučík psal *Reportáž* zpětně, takže věděl, co přesně se kdy stalo, ale v některých pasážích „*jako kdyby vůbec netušil, co se při nich odehrává, co je jejich podstatou.*“¹¹ Protikladně rovněž Fučík líčí konfrontaci se svými známými v Petschkově paláci (například Anna Jirásková, Zika, Jan Černý).

---

¹⁰ PLACÁK, Petr. *Fučík a jeho Reportáž*. *Tvar*. 1993, roč. 4, 45-46. Dostupné z: <http://archiv.ucl.cas.cz/index.php?path=Tvar/4.1993/45-46/8.png>.

¹¹ PLACÁK, Petr. *Fučík a jeho Reportáž*. *Tvar*. 1993, roč. 4, 45-46. Dostupné z: <http://archiv.ucl.cas.cz/index.php?path=Tvar/4.1993/45-46/8.png>.

V *Reportáži* tedy můžeme nalézt plno nesrovnalostí, které Fučík posléze přizpůsobuje svým vlastním představám.

Autor článku odsuzuje již samotný vznik *Reportáže*. Fučík znal mnoho skutečností a lidí, o nichž nemělo gestapo ani ponětí. Psaním o nich v prostředí Pankrácké věznice je vystavil velkému nebezpečí. Autor v článku odsuzuje i svěření *Reportáže* do rukou dozorce SS.

„Zaslouží si však Fučík opravdu, aby zůstal jedním z hrdinů protinacistické rezistence?“¹² Podle autora článku bychom Fučíka, na základě těchto faktů, neměli uctívat jako hrdinu, ale měl by být společností zavržen. Riskovat tímto způsobem osudy dalších lidí je nebezpečné a trestuhodné.

2. 2 Zdeněk Hrabica – *Byl člověk, nebyl bůh*

Autor článku se v minulosti scházel s lidmi, kteří Julia Fučíka znali. Na základě toho napsal společně s Viktorem Andrijanovem knihu *Lidé z Reportáže*.

Zdeněk Hrabica, v článku „Byl člověk, nebyl bůh“, rozebírá svůj rozhovor s herečkou Elenou Hálkovou, jež měla s Fučíkem krásný, vřelý vztah. Ona sama doznala Fučíkova záletnictví, což však cenzori nikdy nedovolili navenek uveřejnit.

Sám autor vyjadřuje svůj nesouhlas se „zbožštěním“ Julia Fučíka a s neoprávněnými zásahy do *Reportáže*. S nimi měl co dočinění i tehdejší generální tajemník ÚV KSČ, Rudolf Slánský. V listopadu a prosinci roku 1989 se strhávaly pomníky Julia Fučíka. Veškeré ulice, domy či parky po něm pojmenované dostaly nový název. Šlo zejména o akt msty.

Zdeněk Hrabica nazývá Fučíka „výjimečným člověkem a novinářem, literárním a divadelním kritikem a spisovatelem.“¹³ Dále říká: „Nikdy nezapomínejme,

---

¹² PLACÁK, Petr. Fučík a jeho Reportáž. *Tvar*. 1993, roč. 4, 45-46. Dostupné z: <http://archiv.ucl.cas.cz/index.php?path=Tvar/4.1993/45-46/8.png>.

¹³ HRABICA, Zdeněk. Byl člověk, nebyl bůh. *Haló noviny*. 2003, č. 8. Dostupné z: <http://www.obrys-kmen.cz/index.php?rok=2003&cis=08&cl=03>.

že Julius Fučík byl v roce 1989 odsouzen a popraven již potřetí. Byl popraven po válce stejně nespravedlivě, jako se to stalo 8. září 1943 v Berlíně-Plötzensee. Jednou jej popravili nacismem zdivočelí Němci, dvakrát už jeho vlastní rodáci – zběsilí Češi. Mnoho let po fyzické smrti! To však české učitelky dnes děti neučí a do učebnic se ani ve snu nedostane.“¹⁴

2.3 Jan Jelínek – *Fučík na Albatrosu*

Tento článek se týká křtu úplného vydání *Reportáže, psané na oprátce* s kopií autentického rukopisu, jenž se uskutečnil na lodi Albatros na Vltavě, v pátek 14. prosince 2007.

Autor článku, Jan Jelínek, zaznamenal řeč či proslov několika lidí. Ráda bych zmínila výpověď Dr. Zdeňka Mahlera a Vojtěcha Filipa.

První v pořadí je řeč Dr. Zdeňka Mahlera, jenž se vyjadřuje k tomuto kompletnímu vydání. Sám vypovídá, že „*záměrem skupiny, která vydání připravovala, bylo nicméně víc než zjevit pravdu.*“¹⁵ Po roce 1989 vyvstaly otázky, zda rukopis existuje či zda nejde o falzifikát. Také se začaly vyhledávat vynechané pasáže či věty v knize, které mohly přeměnit smysl. V okamžiku zjištění vypovídání, Fučíka plno lidí označilo za udavače. Sám Mahler se Fučíkovi dosti věnoval a vzniklou situaci špatně snášel. „*Bylo totiž patrné, že někdy zášť, třeba ideologická, sahá až za hrob. Dalo by se obrazně říci, že nastala druhá poprava.*“¹⁶ Z toho důvodu vzniklo toto vydání *Reportáže, psané na oprátce*, doplněné navíc o posudek Kriminálního ústavu. Nové vydání by mělo být Fučíkovi ku prospěchu.

---

¹⁴ HRABICA, Zdeněk. Byl člověk, nebyl bůh. *Haló noviny*. 2003, č. 8. Dostupné z: <http://www.obrys-kmen.cz/index.php?rok=2003&cis=08&cl=03>.

¹⁵ JELÍNEK, Jan. Fučík na Albatrosu. *Haló noviny*. 2008, č. 8. Dostupné z: <http://www.obrys-kmen.cz/index.php?rok=2008&cis=08&tisk=01>.

¹⁶ JELÍNEK, Jan. Fučík na Albatrosu. *Haló noviny*. 2008, č. 8. Dostupné z: <http://www.obrys-kmen.cz/index.php?rok=2008&cis=08&tisk=01>.

Zdeněk Mahler charakterizuje Fučíka jako „člověka velice vzdělaného, dá se říci nejlepšího žáka F. X. Šaldy“¹⁷ a jako „člověka velice pohledného, kterému nebyly cizí žádné krásy tohoto světa. Jde o člověka, který měl velké srdce a byl nezištný a byl ochoten obětovat tu největší oběť – vlastní život!“¹⁸

Dále ve zkratce zmíním výpověď Vojtěcha Filipa. Filip v tomto článku popisuje Fučíka, jako člověka s klady i zápory a jako člověka, od kterého by se jiní mohli učit jednání v krizových situacích.

2.4 Jan Cigánek – *Hrdinství bez svatozáře legend a mýtů*

Autor článku zde popisuje Julia Fučíka, jako „neobyčejně nadaného a nadějného žurnalistu revolučního charakteru.“¹⁹ Celý svůj život Fučík s něčím zápasil. Musel neustále bojovat s cenzurou. Byl také několikrát zatčen, vězněn a souzen. „Do všech zápasů, srážek, bojů i půtek angažuje svou neobyčejnou invenci, odpor ke všemu, co zaváňelo fašistickým diktátem. Pohybuje se neustále na hraně každodenního nebezpečí. Nelze se podívat, že soubor takových bojů, sumárně seřazen, působí jako mýtus, že jeho činy jsou v naší paměti v jakési záři legendárních hrdinských příběhů.“²⁰

O tom, zda můžeme Fučíka nazývat „hrdinou“ se může dlouze a dlouze debatovat.

Autor v článku děkuje Doc. Dr. Františku Janáčkovi, jehož tým vydal v roce 1995 první úplné, kritické a komentované vydání *Reportáže, psané na oprátce. „Vyvrátili pomluvy, spekulace zcela odmítli a vědecky zásadně potvrdili,*

¹⁷ JELÍNEK, Jan. Fučík na Albatrosu. *Haló noviny*. 2008, č. 8. Dostupné z: <http://www.obrys-kmen.cz/index.php?rok=2008&cis=08&tisk=01>.

¹⁸ JELÍNEK, Jan. Fučík na Albatrosu. *Haló noviny*. 2008, č. 8. Dostupné z: <http://www.obrys-kmen.cz/index.php?rok=2008&cis=08&tisk=01>.

¹⁹ CIGÁNEK, Jan. Hrdinství bez svatozáře legend a mýtů. *Haló noviny*. 2003, č. 8. Dostupné z: <http://www.obrys-kmen.cz/index.php?rok=2003&cis=08&cl=01>.

²⁰ CIGÁNEK, Jan. Hrdinství bez svatozáře legend a mýtů. *Haló noviny*. 2003, č. 8. Dostupné z: <http://www.obrys-kmen.cz/index.php?rok=2003&cis=08&cl=01>.

že rukopis *Reportáže* pochází "výhradně z Fučíkovy ruky".²¹ Fakta podložili historickým výzkumem.

2.5 Shrnutí

Články od těchto autorů jsem si zvolila, jelikož obsahují, dle mého názoru, výstižný popis a vysvětlení jejich osobního názoru na Julia Fučíka a i jeho dílo.

Nazírání na Julia Fučíka se v současné době jeví velmi rozdílně. Petr Placák nejenže zkritizoval některé pasáže z *Reportáže*, ale naprosto zavrhnul Julia Fučíka za samotné psaní *Reportáže* v prostředí věznice. Tím mohl vystavit nebezpečí mnoho lidí, proto jej Placák posuzuje negativně. Zdeněk Hrabica ve svém článku vyjadřuje nesouhlas s nahlížením na Fučíka jako na ikonu či hrdinu. Na druhou stranu vnímá Fučíka jako výjimečného autora s velkým talentem literárním i kritickým. Jan Jelínek svým článkem zpřístupňuje mínění několika lidí, z nichž jsem vybrala dva – Zdeňka Mahlera a Vojtěcha Filipa. Zdeněk Mahler vystihuje Fučíka jako vzdělaného, nesobeckého člověka, jenž byl ochoten obětovat svůj vlastní život. Také projevil nesouhlas s odsuzováním Fučíka kvůli vypovídání před gestapem. Vydáním *Reportáže, psané na oprátce* s autentickou kopií rukopisu chtěl Fučíkovi prospět. Vojtěch Filip má názor spíše neutrální. Jan Cigánek vidí Fučíka jako značně talentovaného a schopného autora, který celý život zápasil se dvěma věcmi – s cenzurou a fašismem.

Ze článků je tedy patrné, že na Julia Fučíka spisovatelé nahlíží jako na velice nadaného, talentovaného spisovatele, jehož literárně kritické postřehy byly a dodnes mohou být přínosem. Fučík zasvětil svůj život boji proti fašismu, čehož si autoři cení. Hromadně odsuzují „zbožštění“ a ikonizaci Julia Fučíka.

---

²¹ CIGÁNEK, Jan. Hrdinství bez svatozáře legend a mýtů. *Haló noviny*. 2003, č. 8. Dostupné z: <http://www.obrys-kmen.cz/index.php?rok=2003&cis=08&cl=01>.

3 HISTORICKÝ KONTEXT TEHDEJŠÍ DOBY

V této kapitole bych chtěla osvětlit komunistickou situaci v Československu od konce 19. do poloviny 20. století. Jsem si vědoma, že problematika, o níž se vyjadřuji, je mnohem obsírnější a složitější, než jak ji zde vysvětluji a popisuji. Snažím se pouze o stručný a zkrácený přehled událostí, které se během Fučíkova života odehrály.

V politice na konci 19. a začátkem 20. století nastal převrat, díky kterému došlo k výrazné změně tehdejšího života.

„Formující se komunistické hnutí bylo pro umělce a intelektuály od počátku velmi přitažlivé svou ideologií nevyhnutelnosti světové revoluce, která přinese lepší světový řád.“²²

Mladá umělecká generace se hlásila k socialistickým ideálům a k sovětskému Rusku. Ačkoli někteří v brzké době od svých původních záměrů upustili, jiní se stávali čím dál většími zastánci a stoupenci komunismu.

3.1 Počátek 20. století – česká politická levice

3.1.1 Československá sociálně demokratická strana dělnická

Československá sociálně demokratická strana dělnická (dále *ČSDSD*) byla založená v roce 1878. Na přelomu 19. a 20. století se stala nejsilněji levicově orientovanou politickou stranou. *ČSDSD* byla mezinárodní strana (v rámci celého Rakouska-Uherska) a šířila socialistické ideje. *ČSDSD* požadovala všeobecné hlasovací právo, bezplatné studium pro všechny, oddělení církve od státu a nahrazení vojska všeobecným ozbrojením lidu. Tato více národnostní strana zasedla v Říšské radě a její mandáti se zde rozdělili podle národnosti. Právě vstup do parlamentní politiky znamenal pro stranu rozkol, neboť jednotliví mandáti se nemohli rozhodnout, zda hájit

---

²² CABADA, Ladislav. *Komunismus, levicová kultura a česká politika 1890 – 1938*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s. r. o., 2005. s. 9.

zájmy internacionální či zájmy národnostní. Na začátku 20. století byl rozpor mezi českou a německou složkou strany neudržitelný. Uvnitř strany docházelo k čím dál větším rozporům. (Vyloučené organizace zakládají v květnu 1911 *Českou sociálně demokratickou stranu*, která se často označuje jako centristická.)

Z ČSDSD se díky rozporům odštěpily tři proudy – reformisté, centristé a levice. Reformisté nejprve usilovali o revizi marxistického revolučního programu, ale poté od potřeby revoluce upustili. Centristé přetrvávali na marxistických pozicích a „*tvořili nejsilnější segment mezinárodního dělnického hnutí.*“²³

Levice se z počátku objevovala pouze jako bolševická strana v Rusku. Hlavním představitelem byl Vladimír Iljič Uljanov-Lenin, který se pokoušel rozšířit teorii Karla Marxe. Před vypuknutím 1. světové války ČSDSD upustila nejen od zásad revoluce, ale také od svého internacionalismu. Stranu začala poškozovat rostoucí nacionalizace.

3. 1. 2 Anarchistické hnutí

České anarchistické hnutí spojovalo kulturu a levicovou politiku. Již v 90. letech 19. století se s anarchistickými myšlenkami ztotožnil Stanislav Kostka Neumann. Mladá česká inteligence se sdružovala kolem jeho časopisů *Nový Kult* a *Záduha*.

Čeští anarchisté byli rozděleni ve dvou hlavních skupinách – pražské a severočeské. Představitel odborových organizací Karel Vohryzek vedl spor s mluvčím teoretické skupiny Stanislavem Kostkou Neumannem. Spor se týkal role odborů v anarchistickém hnutí. Odbory, podle Neumanna, působí na dělníky, tudíž se musí přebudovat na odbory politické. Kdežto Vohryzek a jeho stoupenci považují odbory „*pouze za prostředníka při vyjednávání lepších pracovních podmínek pro jejich členy.*“²⁴

Z obou anarchistických skupin se v roce 1904 staly vlastní koordinační orgány. V listopadu 1904 vzniká *Česká federace všech odborů* (dále ČFVO) a v prosinci *Česká anarchistická federace* (dále ČAF). Obě organizace sčítaly málo členů. Rozpory mezi těmito proudy i nadále pokračovaly. V dubnu 1914 došlo k založení *Federace českých*

---

²³ CABADA, Ladislav. *Komunismus, levicová kultura a česká politika 1890 – 1938*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s. r. o., 2005. s. 14.

²⁴ CABADA, Ladislav. *Komunismus, levicová kultura a česká politika 1890 – 1938*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s. r. o., 2005. s. 17.

anarchokomunistů, která sdružovala představitele ČAF i ČFVO. Kvůli vypuknutí války však tato federace nezhájila svou činnost.

3. 1. 3 Národní socialisté

Dominantní českou politickou stranou byla *Národní strana svobodomyšlná*, od které se oddělily různé politické organizace, například tzv. národní dělníci. V roce 1897 vznikla národní politická organizace, která nabízela obdobný program jako sociální demokraté. Z této organizace se vytvořila *Strana národních dělníků*, v jejímž čele stál F. Kváča a A. Simonides.

Národně sociální strana se domáhala zavedení všeobecného volebního práva a náboženské svobody. Propagovala antimilitarismus a odmítala internacionalismus a marxistické učení o revoluci. Národní socialisté byli první nemarxistickou levicovou stranou v Čechách. Již v prvních volbách slavila *Národně sociální strana* úspěch. V posledních volbách *Národně sociální strana* spolupracovala s *Národní stranou svobodomyšlnou*. Ačkoliv bylo působení národních socialistů krátké, dokázali ustavičně na české politické scéně upevňovat svou pozici.

3. 2 Období 1. světové války

3. 2. 1 Strnulost české politiky v letech 1914 - 1917

Se vstupem Rakouska-Uherska do první světové války nastala pro české politické strany netušená rána. Ve velmi krátké době došlo ke strnutí politického života a ke zrušení řady občanských práv. Plno politických stran bylo nuceno pouze udržovat svou existenci. Největší pozornost cenzura vyvíjela na stranický tisk. Došlo k zastavení činnosti mnoha novin a časopisů.

„Ve vězení se postupně ocitli představitelé různých směrů české politiky od anarchokomunisty Vrbenského až po nacionalisty Machara a Dyka“²⁵

Mezitím T. G. Masaryk, představitel *Lidové pokrokové strany*, hledá v zahraničí podporu pro svou myšlenku samostatného Československa. V roce 1916 se devět českých a moravských stran (agrární, sociálně demokratická, národně sociální,

---

²⁵ CABADA, Ladislav. *Komunismus, levicová kultura a česká politika 1890 – 1938*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s. r. o., 2005. s. 22.

mladočeská, staročeská, lidově pokroková a tři katolické) smluvilo o vytvoření dvou organizací, které by koordinovaly českou politiku.

3. 2. 2 Sbližování národních socialistů s anarchisty

Prvotní úder byl namířen právě proti straně národních sociálů. Václav Klofáč, stejně jako další představitelé strany, byl poslán do vězení či do internačních táborů. Díky tomu zakončila strana v krátké době svoji existenci. O soudržnost strany pečovala mladší generace. Mladí národní socialisté si rozuměli s představiteli anarchokomunismu a s představiteli anarchosyndikalismu. K tomuto spříznění docházelo často přímo ve vězení.

3. 2. 3 Československá sociální demokracie v letech 1914 - 1917

Vypuknutím 1. světové války došlo k rozpadu mezinárodního sociálně demokratického hnutí. Vůdci jednotlivých stran nebyli schopni postavit se proti válce. Rakouská sociální demokracie také definitivně zanikla a na základě toho česká strana pozbyla oporu v mezinárodním hnutí. Sociální demokracie se začala scházet s ostatními českými stranami a stala se jejich respektovaným partnerem.

3. 3 Těsně před založením komunistické strany

3. 3. 1 Komunistické skupiny

V *Československé straně socialistické* docházelo v letech 1919-1920 k prohlubování problémů mezi anarchisty a národními socialisty. Prvním krokem bylo sesazení B. Vrbenského z postu ministra. Tento vývoj událostí vyvolal stávkovou vlnu v severních Čechách. V roce 1920, po parlamentních volbách, byl ze své pozice svržen i Stanislav Kostka Neumann. Neumann se během roku 1919 přiklonil ke *Komunistické internacionále* a k ruské bolševické straně. Lidé seskupení okolo něj se snažili utnout styky s *Československou stranou socialistickou*, a také přetvořit anarchistické skupiny na *Svaz komunistických skupin*. Tuto myšlenku velice propagovali v časopise *Červen*, kde se zřídila rubrika *Věstník komunistických skupin*.

„Je důležité zdůraznit, že Svaz komunistických skupin byl přímým pokračovatelem předválečného anarchistického hnutí, byť se k němu odmítla připojit

skupina Vrbenského, která, navzdory vytlačení z nejvyšších pozic, setrvala v socialistické straně.“²⁶

Svaz komunistických skupin se dá považovat za předvoj pozdějšího komunismu v Československu. Svaz vyslal H. Sonnenscheina a H. Malířovou na II. kongres Komunistické internacionály, aby E. Vajtauera a I. Olbrachta více informovali o komunistickém pokroku u nás.

Na první schůzi *Ústřední rady komunistických skupin* došlo ke schválení okamžitého založení komunistické strany v Československu. Každý člen *Svazu* byl povinen odebírat časopis *Červen*. Poměry mezi *Svazem komunistických skupin* a sociálními demokraty se stále nezlepšovaly.

3. 3. 2 Rozvrat v Československé sociální demokracii

V roce 1920 došlo k rozvratu sociálně demokratické strany v důsledku pokračování polsko-ruské války. Sociální demokraté byli osočováni z podpory polské armády. Pravice této strany se začala bouřit proti levici a hledala podporu například u prezidenta Tomáše Garyka Masaryka. Levice svolala sjezd sociálně demokratické strany, který měl dokázat, jakou oporu má komunistická levice. Sjezd ustanovil listy *Rudé právo* a *Rudý venkov* jako nové tiskové orgány strany. Strana si i nadále nechala stejný název. Předsedou strany byl zvolen B. Šmeral. Sjezd se hlásil k podmínkám Kominterny a k III. Internacionále.

Německá sociální demokracie v Československu postupně dávala komunismu internacionální podobu.

V roce 1920 došlo k úplnému rozkolu v sociálně demokratické straně, jelikož pravice pokládala sjezd za neplatný a bouřila se proti němu. Levice se v tomto roce oddělila a osamostatnila od strany.

3. 4 Vznik KSČ

Dne 14. května 1921 byl zahájen XIV. sjezd *Československé sociálně demokratické strany dělnické* (levice), na kterém B. Šmeral objasňoval,

---

²⁶ CABADA, Ladislav. *Komunismus, levicová kultura a česká politika 1890 – 1938*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s. r. o., 2005. s. 48-49.

z jakého důvodu oddaloval vznik strany. Otálel do té doby, než opadla vlna nacionalismu a posléze chtěl zformovat masovou komunistickou stranu. Sjezdu se účastnili také představitelé ostatních komunistických složek. Z 569 delegátů bylo pro vstup do Komunistické internacionály 562 delegátů. Na tomto sjezdu se rozhodlo o odloučení komunistické levice od sociálně demokratické strany. Dne 22. června 1921 došlo k zahájení III. kongresu Komunistické internacionály, kterého se zúčastnilo pětadvacet členů vedených Šmeralem. O hlavním bodu (vstup do internacionály) se rozhodlo dokonce před samotným zahájením kongresu. Ve dnech 30. 10. - 4. 11. proběhl slučovací sjezd a rozhodlo se o sloučení komunistických organizací do KSČ.

„Na konci roku 1921 tak v Československu vzniká vlivná politická strana s masovou podporou, která své jednání téměř úplně podřizuje rozhodnutím moskevské centrály Kominterny.“²⁷

3. 5 První polovina 20. let – česká politická levice

3. 5. 1 KSČ a taktika jednotné fronty

Ustanovení *Komunistické strany Československa* připadlo na přelom října a listopadu 1921. Od té doby začala strana prosazovat taktiku jednotné fronty.

Zástupcem levicového křídla v komunistické straně byl V. Bolen a B. Jílek, který pojímal stranu jako „*avantgardní předvoj dělnické třídy*“²⁸, což bylo v nesouladu se Šmeralovým vedením. Rozpor mezi těmito stranami se vyostřil po sjezdu *Odborového sdružení Československa* a pokusila se ho vyřešit Komunistická internacionála.

V roce 1922 došlo ke schůzce komunistů a *Československé strany socialistické*, která se týkala jednotné fronty. Tato schůze však nebyla produktivní, tudíž komunisté pro svou taktiku nenašli žádného spojence.

---

²⁷ CABADA, Ladislav. *Komunismus, levicová kultura a česká politika 1890 – 1938*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s. r. o., 2005. s. 67.

²⁸ CABADA, Ladislav. *Komunismus, levicová kultura a česká politika 1890 – 1938*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s. r. o., 2005. s. 86-87.

Dne 5. listopadu 1922 nastal IV. kongres Komunistické internacionály, kde se dokázalo, že *Komunistická strana Československa* je plně podrobena moskevskému vedení. Na tomto kongresu kritizovali i Šmeralovu taktiku jednotné fronty.

3. 5. 2 KSC v letech 1924 – 1925

*„Základním taktickým bodem komunistů zůstává i v tomto období infiltrace odborových organizací vázaných na ostatní politické strany.“*²⁹

K potvrzení této strategie došlo v roce 1924 na celostátní konferenci KSC. Taktiku jednotné fronty plánovali komunisté i nadále udržet pomocí rozvratu a následného ovládnutí nekomunistických odborových organizací. Na konferenci se také řešila problematika vnitřní struktury komunistické strany.

V roce 1924 nastal V. kongres Komunistické internacionály, na kterém se řešila bolševizace komunistických stran a vývoj komunistického hnutí po smrti Vladimíra Iljiče Lenina.

*„V podstatě termín bolševizace znamenal úplné podřízení jednotlivých sekcí Komunistické internacionály jejímu moskevskému vedení a případné nahrazení národních vůdců, kteří by se nechtěli plně podřizovat směrnicím Kominterny, poslušnějšími komunisty.“*³⁰

Během kongresu byla vyjádřena nedůvěra skoro celému vedení strany. Ve vedení strany se však stále udržel B. Šmeral a Antonín Zápotocký. Na V. kongres Kominterny navázal II. sjezd KSC, který přijal nový organizační řád. Tento řád vychází z tzv. demokratického centralismu, jenž chápe rozhodnutí Kominterny jako jediná správná rozhodnutí.

*„Nejvyšším orgánem komunistické strany se stal ústřední výbor, kterému podléhaly všechny stranické orgány včetně tisku.“*³¹

Nejpřísněji byli režimu podrobeni komunističtí poslanci a senátoři. Právce, vedená J. Bubníkem, se stavěla proti novým poměrům ve straně, zejména proti

---

²⁹ CABADA, Ladislav. *Komunismus, levicová kultura a česká politika 1890 – 1938*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s. r. o., 2005. s. 95.

³⁰ CABADA, Ladislav. *Komunismus, levicová kultura a česká politika 1890 – 1938*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s. r. o., 2005. s. 96.

³¹ CABADA, Ladislav. *Komunismus, levicová kultura a česká politika 1890 – 1938*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s. r. o., 2005. s. 98.

protestním a provokačním akcím v roce 1925. Bubník zastával názor, že nejde organizovat a vést dělnictvo a za tento názor byl vyloučen z komunistické strany. Bubník poté založil *Neodvislou komunistickou stranu*, která však ve volbách naprosto pohořela.

Ve dnech 26. – 28. září 1925 se konal III. sjezd komunistické strany, který utvrdil bolševizaci strany. Do ústředního výboru se dostal Klement Gottwald. Z vedení strany byli vyloučeni lidé, kteří měli jakkoli spojitost se sociálně demokratickou minulostí strany.

V listopadových volbách získala KSC 934 tisíc hlasů (13,15%), čímž se stala druhou nejvlivnější československou stranou.

3. 6 KSC v letech 1926 – 1928

Vedení strany stále zachovává taktiku jednotné fronty. Komunistická internacionála ustavičně zasahuje do vedení KSC, ve snaze zlepšit její nerevoluční pasivitu. Ve dnech 25. – 28. března 1927 se uskutečnil IV. sjezd KSC, na kterém vyjadřoval Jílek spokojenost s postupnou bolševizací strany.

„Byl to funkcionář se všemi rysy zkostratělého aparátníka, ochotného plnit jakékoliv směrnice z Moskvy.“³²

Jílek též jmenoval J. Olbrachta šéfredaktorem *Rudého práva*. Jednání Jílka však nebylo Kominterně sympatické, zejména díky jeho laxnímu přístupu při masových akcích. Před VI. Kongresem Kominterny se v KSC začala budovat opozice z mladých členů, kteří nesouhlasili s politikou Jílka. Jílek v červenci 1928 usiloval o zorganizování velké demonstrace. Jednalo se o tzv. Rudý den. Tuto demonstraci však lidé ignorovali. Komunistická internacionála si přála odejmutí Jílka z vedení strany a podpořila nově vznikající vedení KSC. Proti Jílkovu vedení se usnesla opozice vedená Klementem Gottwaldem.

„Tento postup jen potvrzuje, že KSC byla stejně jako ostatní sekce Kominterny plně podřízena jejímu sovětskému vedení.“³³

---

³² MENCL, Vojtěch. HÁJEK, Miloš. OTÁHAL, Milan. KADLECOVÁ, Erika. *Křižovatky 20. století*. Praha: Naše vojsko, nakladatelství a knižní obchod, s. p., 1990. s. 116.

„V novém vedení komunistické strany byli zanícení, obětaví funkcionáři, bezmezně oddaní myšlence komunismu a naplnění věrností ke Komunistické internacionále.“³⁴

Nové vedení KSČ chtělo svou politiku posunout ještě více doleva. V čele stál Klement Gottwald. Díky hospodářské krizi začal počet stoupců komunistické strany vzrůstat.

3.7 O V. sjezdu KSČ

3.7.1 Odezva na změny v komunistické straně

Po odstranění B. Jílka z vedení strany, následovali i jeho stoupců. Na jejich místa byli dosazeni mladí, Stalinovi oddaní bolševici. Gottwald nacházel své stoupence především na stránkách *Komunistické revue*, kdežto za Jílka se postavili např. Josef Hora, Marie Majerová a Jaroslav Seifert. Gottwaldova skupina skýtala však více členů. Přestože byl Jílek sesazen z vedení strany, v ústředním výboru i nadále působil. Gottwald se snažil převzít moc v tisku. Proti jeho vedení vystoupila také skupina zvaná *Leninci* (26 komunistických poslanců vedených B. Jílkem, V. Bolenem a A. Neurathem). Tato skupina kritizovala Komunistickou internacionálu či dokonce samotného Stalina. *Leninci* však byli brzy rozpuštěni. Opozice se snažila kolem sebe shromažďovat ty, kteří též nesouhlasili s politikou nastolenou V. sjezdem strany, a kteří měli odpor k novému vedení. Odpůrci obnovili činnost zrušeného časopisu *Komunista*.

„Zasadíme-li činnost lidí soustředěných kolem listu *Komunista* do mezinárodního kontextu v komunistickém hnutí, můžeme je hodnotit jako odpůrce počínajícího budování kultu osobnosti J. Stalina.“³⁵

---

³³ CABADA, Ladislav. *Komunismus, levicová kultura a česká politika 1890 – 1938*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s. r. o., 2005. s. 114.

³⁴ MENCL, Vojtěch. HÁJEK, Miloš. OTÁHAL, Milan. KADLECOVÁ, Erika. *Křižovatky 20. století*. Praha: Naše vojsko, nakladatelství a knižní obchod, s. p., 1990. s. 116.

³⁵ CABADA, Ladislav. *Komunismus, levicová kultura a česká politika 1890 – 1938*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s. r. o., 2005. s. 123.

Opozice se však v *KSC* neshledala s dostačující podporou. Zejména kvůli ztracenému přístupu do tisku. Na základě malého počtu čtenářů a kvůli nedostatku finančních prostředků list *Komunista* brzy zanikl. V říjnu 1929 proběhly parlamentní volby, ve kterých volební zisk *KSC* degradoval na 10,2 % hlasů.

3. 7. 2 Změny v komunistickém tisku

Ti, kteří otevřeně vystoupili proti novému vedení *KSC*, byli z komunistického tisku propuštěni. Pro nové vedení zaujatost tisku znamenalo velmi mnoho. Na přední místa v tisku dosadil Klement Gottwald nové členy komunistické strany, kteří nijak nesouviseli se sociálně demokratickou minulostí strany. Do tisku se tak dostává např. Julius Fučík či Závěš Kalandra. Kvůli lepšímu dozoru nad obsahem novin zrušila komunistická strana desítky okresních listů. Veškeré tisky či rubriky byly podrobeny politickému dozoru. V říjnu 1930 došlo k znovuoobnovení *Komunistické revue* a J. Guttmann kritizoval veškerý vývoj *KSC*, s výjimkou Gottwaldova vedení.

3. 8 Období hospodářské krize

KSC zastávala neobvyklý přístup k inteligenci. Na jedné straně k ní měla naprostou nedůvěru, ale zároveň se snažila zverbovat pracující inteligenci. Někteří příslušníci inteligence se však ke *KSC* sami hlásili. Guttmannův návrh, spojit sociální demokracii s *KSC* nenašel pochopení. Sociální demokraté vystupovali proti Sovětskému svazu a Stalinovi. Komunistická internacionála se od 3. března 1933 snažila o vytvoření jednotné fronty proti fašismu. Hitler totiž deklaroval boj proti Komunistické internacionále. V říjnu 1933 došlo k zastavení *Komunistické revue*, v únoru 1931 se na půl roku přerušilo vydávání *Rudého práva*. Ustanovil se tiskový zákon, zákon na ochranu republiky či zákon o zastavování činnosti a rozpouštění politických stran.

3. 9 Polovina 30. let - *KSC* a levicová kultura

„KSC byla v průběhu 20. a také v první polovině 30. let ostatními politickými stranami považována za nedemokratickou, antisystémovou stranu, která stojí na okraji politického života.“³⁶

Důležitým bodem zlomu se stal nástup fašismu v Německu, a také jeho šíření po Evropě. Komunisté zatím ustavičně kritizovali sociální demokraty. Guttman zastával myšlenku sjednocení levicových stran a společný boj těchto stran proti fašismu. Tato myšlenka nebyla v KSC schválena. Podepsání československo-sovětské smlouvy o vzájemné pomoci nastalo 16. května 1935. Komunistickou stranu volil např. Stanislav Kostka Neumann, Ivan Olbracht, Marie Pujmanová, Vladislav Vančura či Vítězslav Nezval, kteří souhlasili s příklonem k Sovětskému svazu a s bojem proti fašismu. Na VII. kongresu Komunistické internacionály ve dnech 25. července až 20. srpna 1935 došlo k usnesení o vytvoření jednotné lidové fronty bojující proti fašismu.

„Došlo tak k přehodnocení strategie boje proti fašismu a změně bezprostředních cílů hnutí. Místo boje za diktaturu proletariátu byl jako bezprostřední cíl Kominterny vyhlášen boj proti fašismu.“³⁷

VII. sjezd komunistické strany se vedl v protifašistickém duchu. Jednalo se zde rovněž o vymícení trockismu.

3. 9. 1 Cesta k socialistickému realismu

VII. sjezd strany značil příklon k socialistickému realismu, ale zároveň odklon od surrealismu, který byl do té doby uvnitř komunistického hnutí. Komunističtí kritikové se činili prokázat, že jedině socialistický realismus je pokládán za komunistický. Proti tomuto názoru se stavěl např. Karel Teige. Komunisté kritizovali malý dopad surrealistických děl na proletariát. I přesto měli vliv v KSC relativně dlouho.

---

³⁶ CABADA, Ladislav. *Komunismus, levicová kultura a česká politika 1890 – 1938*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s. r. o., 2005. s. 160.

³⁷ CABADA, Ladislav. *Komunismus, levicová kultura a česká politika 1890 – 1938*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s. r. o., 2005. s. 163.

3. 10 Fašismus jako nový problém světa

„Pokud jde o ideologii, nebyl fašismus ani příliš vybíravý, ani důsledný. Vstřebával do sebe ochotně všechno nesocialistické a nemarxistické, co mohlo najít v masách ohlas. Jeho nejvlastnějším východiskem byl nacionalismus a šovinismus a nepohrdl i extrémním rasismem.“³⁸

Zároveň však využíval i sociální a socialistické prvky. Agitátoři fašismu používali obratnou demagogii a radikalismus. Na základě radikalismus a brutality se zrodil organizovaný teror, který se využíval jako prostředek moci. Jakýkoli boj proti fašismu byl velice obtížný. Velkostatkáři, vysoká byrokracie a vyšší důstojníci fašismus přijali a propagovali.

3. 10. 1 Německý fašismus

Německý fašismus vznikl ve stejnou dobu jako italský a měl i podobný program. Jelikož Německo neslo prohru v 1. světové válce velmi tvrdě, vyvinulo si obrovskou nenávisť vůči ostatním národům. Adolf Hitler, jakožto vůdce německých fašistů, stál v čele *NSDAP (Nacionálně socialistická německá dělnická strana)*. Adolf Hitler, oproti italskému fašismu, měl mnohem agresivnější cíle. Chtěl „*revanšistickou válkou zlomit mocenské postavení Francie, zničit Sovětský svaz, ovládnout národy východní poloviny Evropy a dovést německý národ k světovládě.*“³⁹

Za své největší nepřátele pokládal židy a marxisty. Za dob hospodářské krize se vliv nacistů zvětšoval. Ve volbách roku 1932 dostali 37% hlasů a postupně se stávali největší německou stranou. Pro nacisty sloužili ozbrojení muži v *SA (Sturmabteilung)* a *SS (Schutzstaffel)*, kteří mučili a zabíjeli politické odpůrce. Jejich vlivem se většina úředníků, živnostníků a dělníků odchýlila od vlastních stran. Pouze pár stran se během německého fašismu udrželo – sociální demokraté, komunisté či katolická strana *Zentrum*. Nacisté usilovali o naprostou účast a vedení ve vládě.

V lednu 1933 se Adolf Hitler stal říšským kancléřem a během půl roku došlo k potlačení veškeré demokracie a svobody v zemi a k absolutnímu nastolení diktatury.

---

³⁸ MENCL, Vojtěch. HÁJEK, Miloš. OTÁHAL, Milan. KADLECOVÁ, Erika. *Křižovatky 20. století*. Praha: Naše vojsko, nakladatelství a knižní obchod, s. p., 1990. s. 98.

³⁹ MENCL, Vojtěch. HÁJEK, Miloš. OTÁHAL, Milan. KADLECOVÁ, Erika. *Křižovatky 20. století*. Praha: Naše vojsko, nakladatelství a knižní obchod, s. p., 1990. s. 101.

Komunisté a sociální demokraté, zpočátku stejně silní jako nacisté, se nedokázali spojit a společně bojovat proti nacismu. Komunisté i celá Kominternu totiž vzrůstající fašismus dlouho podceňovali. Podle nich mělo vše směřovat k proletářské revoluci. Zpočátku byla pro komunisty sociální demokracie stejným nepřítelem jako fašisté. Na základě toho nedokázali komunisté a sociální demokraté společně bojovat proti Hitlerovi.

Německý fašismus svou brutalitou naprosto předčil fašismus italský. Komunisty a sociální demokraty posílal Hitler přímo do koncentračních táborů. Během války došlo k vyvraždění nejen miliónů židů, ale i normálních lidí - zejména příslušníků slovanských národů či příslušníků barevných plemen.

„Ideologická výchova celého národa byla prostoupena rasismem, despektem k demokracii, kultem vůdce a kultem války. Celé vědní obory, zejména biologie, genetika a antropologie měly jako hlavní úkol zdůvodňovat pavědecké rasové teorie.“⁴⁰

Potlačování tisku a pálení knih se stalo jen dalším nacistickým krokem. Plno umělců muselo emigrovat ze země.

Celý německý národ bohužel postupně podlehl a propadl fašismu, jenž se udržel dvanáct let a padl pouze na základě válečné prohry. V okamžiku zborcení fašismu se projevil rozdíl mezi Itálií a Německem. V Itálii totiž lidé Mussoliniho pád oslavovali, kdežto němci, až do května 1945, plnili Hitlerovy rozkazy. Německý fašismus mohl naprosto ohrozit svobodu celé Evropy.

---

⁴⁰ MENCL, Vojtěch. HÁJEK, Miloš. OTÁHAL, Milan. KADLECOVÁ, Erika. *Křižovatky 20. století*. Praha: Naše vojsko, nakladatelství a knižní obchod, s. p., 1990. s. 103.

4 ČASOPIS *KMEN*

4.1 Úvod

V knize *Fučíkův kmen* se autorka Danica Kozlová vyslovuje, že nedošlo k dostatečnému zmapování a posouzení Fučíkovi novinářské činnosti ve druhé polovině dvacátých let. „*Přitom Kmen zaujímá ve Fučíkově novinářské tvorbě zcela ojedinělé místo: byl to první a současně také poslední výhradně kulturní časopis, který Fučík řídil, dále to byl list, kde Fučík poprvé vystoupil jako profesionální žurnalista, nikoli již jenom jako externí spolupracovník nebo člen redakční rady (jako např. do té doby v Socialistovi, Proletkultu, Pravdě, Rudém právu, Avantgardě aj.).*“⁴¹

V *Kmenu* mohl Fučík rozvinout svůj žurnalistický potenciál. *Kmen* patřil mezi nakladatelské časopisy. „*Nakladatelské časopisy totiž byly více než kterýkoli jiný tisk svázány se svými vydavateli, kteří se svou činností současně podíleli na formování českého knižního trhu.*“⁴²

4.2 Fučíkův *Kmen*

V polovině dvacátých let vznikl *Klub moderních nakladatelů Kmen*, jenž seskupoval různá nakladatelství. „*Přestože řada nakladatelů, sdružených v Kmenu, vydávala vlastní nakladatelské listy, rozhodlo vedení Klubu, že bude vydávat svůj časopis, který by byl současně i jeho vizitkou.*“⁴³ „*Ve skutečnosti však Fučík nevytvořil z *Kmene* časopis, který by pod pláštíkem literárně kritické revue usiloval pouze o reklamu, ale naopak, pod pláštěm reklamy uvedl do života velmi osobitý literární list.*“⁴⁴ Tento postup se jevil zcela odlišně, než postup ostatních nakladatelských časopisů.

---

⁴¹ KOZLOVÁ, Danica. *Fučíkův kmen*. Praha: Vydavatelství Novinář, 1977. s. 7.

⁴² KOZLOVÁ, Danica. *Fučíkův kmen*. Praha: Vydavatelství Novinář, 1977. s. 8.

⁴³ KOZLOVÁ, Danica. *Fučíkův kmen*. Praha: Vydavatelství Novinář, 1977. s. 63.

⁴⁴ KOZLOVÁ, Danica. *Fučíkův kmen*. Praha: Vydavatelství Novinář, 1977. s. 68.

Fučík nepřijal nabízené místo odpovědného redaktora, ale ujal se řízení a redigování s redakční radou. Na místo odpovědného redaktora nastoupil katolík Jan Scheinost. Fučík měl v časopisu hlavní slovo a vybíral, jaké články se uveřejní. Někdy však musel otisknout článek, prosazený Scheinostem, i pokud s tématem nesouhlasil. Ve druhém ročníku *Kmene* se odpovědným redaktorem stal Rudolf Jílovský. Jeho vzájemný vztah s Fučíkem nebyl tolik vyostřený.

4.3 *Kmen, časopis pro moderní literaturu – rok 1926*

Řídí Julius Fučík s redakční radou. Ročník 1.

Cesta kolem světa. V tomto článku se Julius Fučík vyjadřuje ke tvorbě Jaroslava Seiferta. Každá jeho sbírka způsobila novinářskou senzaci. Jak sám Fučík uvádí „Jaroslav Seifert není a nikdy nebyl problémem.“⁴⁵ Fučík dále uvádí, že Seifert pokaždé vše přesně a srozumitelně vyjádřil. Čtvrtá Seifertova sbírka *Slavík zpívá špatně* značí v jeho díle jistý předěl. Seifert postupně stoupá k básnickému vrcholu.

4.4 *Kmen, časopis pro moderní literaturu – rok 1927*

Řídí Julius Fučík s redakční radou. Ročník 1.

V článku *Čapek-Chod zemřel* vyslovuje Fučík svoji lítost nad úmrtím známého literáta Karla Matěje Čapka-Choda. Jeho smrt přišla nečekaně. „*Čapek-Chod pozdní přichází do krajů naturalistické praxe, nemohl již býti unášen proudem nadšených objevů naturalistických teorií.*“⁴⁶

Čapek-Chod zasvětil svou tvorbu naturalismu. Kritika přetřásala to, na čem postavil své dílo. Avšak Čapek-Chod, celoživotní konzervatívec,

---

⁴⁵ FUČÍK, Julius. *Cesta kolem světa*. *Kmen*. 1926, roč. 1, č. 2, s. 45-46.

⁴⁶ FUČÍK, Julius. *Čapek-Chod zemřel*. *Kmen*. 1927, roč. 1, č. 11, s. 257-258.

usiloval o zodpovězení všech otázek. Fučík ho do jisté míry srovnává se Zolou. „*I pro něj, jako kdysi pro Zolu, je dokument theoreticky vším. I on, jako kdysi Zola, dává žiti svým figurkám pod tlakem prostředí bez volných výhledů a úlev. Ale to, co pro Zolu bylo kdysi kompromisním následkem, úchylkou do planých utopií, to přijímá Čapek-Chod už do předpokladů své práce.*“⁴⁷ Jeho naturalismus nabývá jiných rozměrů. Smrt mu neumožnila zanechat své „poslední slovo“.

Petr Bezruč šedesátníkem. Tento článek napsal Fučík u příležitosti Bezručova šedesátého jubilea. V úvodu článku Fučík uvádí, že díky politickému převratu ztratilo české básnictví plno básnických talentů. „*Může-li česká historie zaznamenati dlouhou řadu spisovatelů, kteří se zasloužili o národ, může zaznamenati jen nepatrný počet básníků, kteří v těchto zásluhách neutopili docela svou uměleckou svéráznost a kteří své řemeslo politické poesie dovedli dělat tak dokonale, že její kvality vynikly i nad trosky její tendenční nadstavby.*“⁴⁸ Právě Petr Bezruč, autor politické poesie, patří mezi takovéto básníky. Jeho sloky se pyšní uceleným rytmem. I pouhá anonymita zaručuje, že jeho verše nelze napodobit.

Bezruče charakterizuje Fučík jako „*básníka porobeného národa, hlas utrpení horalů z Bezkyd a dělníků z Ostravy, potlačovaných německou byrokracií, ohlupovaných polským knězem a vykořisťovaných mezinárodním kapitálem.*“⁴⁹ Bezruč je jakýmsi symbolem Slezska. Politické verše používá, aby mohl bojovat proti nespravedlnosti a opuštěnosti. Vystupoval proti bezohledně vládnoucím lidem a za to si vysloužil plno útoků. Dokonce se o něm přestalo mluvit, poněvadž se stal nežádoucím. Jeho verše, dožadující se pomsty, i po několika letech, nepozbyly nic ze své pravdivosti a aktuálnosti. „*Až příliš živě zní ta tendenční struna jeho poesie a nelze na ni zapomenouti, ani těm, kteří chtějí, ani těm, kteří nechtějí.*“⁵⁰

---

⁴⁷ FUČÍK, Julius. Čapek-Chod zemřel. *Kmen.* 1927, roč. 1, č. 11, s. 257-258.

⁴⁸ FUČÍK, Julius. Petr Bezruč šedesátníkem. *Kmen.* 1927, roč. 1, č. 10, s. 233-234.

⁴⁹ FUČÍK, Julius. Petr Bezruč šedesátníkem. *Kmen.* 1927, roč. 1, č. 10, s. 233-234.

⁵⁰ FUČÍK, Julius. Petr Bezruč šedesátníkem. *Kmen.* 1927, roč. 1, č. 10, s. 233-234.

F. V. Krejčí a Jindřich Vodák. Tento článek vznikl též u příležitosti šedesátého jubilea těchto dvou spisovatelů. Oba dva budovali svou, i když rozdílnou, kritickou tvorbu na společném bodě – „naléztí pojitko mezi literaturou a lidem.“⁵¹

F. V. Krejčí, již od vzniku svého kritického působení, realizoval účel popularizační. Pomáhal autorům předchozí generace k většímu zviditelnění. Posléze přešel k socialismu a prostřednictvím dělnictva realizoval svůj koncept „lidu“. Na závěr se uchyluje k lidovým románům, v nichž však stále zastává předešlý směr.

Obávaný autor, Jindřich Vodák, začal už od počátku své tvorby „vychovávat“ a tento způsob psaní neopustil. Zakládal si na dodržování pravidel, zejména těch konservativních. Vodák posuzoval autory, podle morálky jejich postav. „*Ovšem uvědomujeme-li si Vodákovu šedesátku, nevíme nic o jeho věku, když nás provokativní duchovní prostota jeho referátů uvádí v rozhořčení. O to je tedy zase zjevem výjimečnějším.*“⁵²

Nejkrásnější svět. Článek rozebírá román Marie Majerové *Nejkrásnější svět*. Tento román reaguje na válku. Je zasazen do doby před rokem 1914, do předválečné vesnice, kde žijí samé utiskované, bezprávné a neprojevující se ženy. Avšak druhorozená dcera Anna má jiné, odlišné vlastnosti. Díky nim se dokáže osvobodit z těchto stereotypů. Třetí dcera Lenka, řídící se svým instinktem, však neaktivněji bojuje. „*Fakt, u nás stále ještě tak nesmírně vzácný, že v krátké době bylo první vydání úplně rozebráno, svědčí při nejmenším o tom, že dílo Marie Majerové bylo správně pochopeno a že ho bylo potřeba.*“⁵³

„*Rinaldino*“. Článek se věnuje knížkám Karla Konráda. Karel Konrád byl před vydáním *Robinsonády* spíše žurnalistou. Na základě žurnalistické práce však mohl Konrád psát moderní prózu. Psal úsporně a s lehkostí. „*Leč hlavní síla Konrádova: bezprostřednost jeho literárního projevu, není dána žurnalistickou zkušeností. Je to síla soudobé prózy, vyrovnávající svůj handicap, síla usazená hluboko v podstatě básníkově, kvalitou i kvantitou souměřitelně se soudobými zjevy světových literatur.*“⁵⁴

---

⁵¹ FUČÍK, Julius. F. V. Krejčí a Jindřich Vodák. *Kmen*. 1927, roč. 1, č. 11, s. 266-267.

⁵² FUČÍK, Julius. F. V. Krejčí a Jindřich Vodák. *Kmen*. 1927, roč. 1, č. 11, s. 266-267.

⁵³ FUČÍK, Julius. *Nejkrásnější svět*. *Kmen*. 1927, roč. 1, č. 11, s. 270-271.

⁵⁴ FUČÍK, Julius. "Rinaldino". *Kmen*. 1927, roč. 1, č. 8, s. 194-195.

Román *Rinaldino* reaguje na autorovy osobní zážitky. Znatelná je v něm autorova citlivost, melancholie a cílevědomá práce. Důraz klade Fučík na Konrádův humor, jenž je stěžejním bodem jeho práce.

Román o vesnickém proletariátu. Julius Fučík se zde vyjadřuje k románu *Samota Křešín* od Karla Nového. Fučík tento román, i když není epochálním dílem, posuzuje jako velice poutavý a pozoruhodný, „*neboť Karel Nový má dobrý a pevný cíl postavit solidní prosaickou větu, již možno čísti bez nebezpečí, že klopýtneme o vzepřený obraz nebo že se zkrvavíme nahromaděným štěrkem pustého, feuilletonistického verbalismu.*“⁵⁵ Mnoho prozaiků se uchyluje k tvorbě románů z vesnického prostředí. Mezi vesnickými romány nabývá *Samota Křešín* odlišných rozměrů, zejména díky zařazení Karla Nového mezi impresionisty. Hlavní hrdinové jeho románu nejsou chudí, pracovití vesničané či bohatí a krutí sedláci, nýbrž obyvatelé vesnického proletariátu. Nový se specializuje na dělníky, starající se o svou obživu či na tuláky, loupící, kvůli přežití. Fučík uvádí, že „*v tomto směru je román Karla Nového nejpůvodnější a také nejpozoruhodnější.*“⁵⁶

4.5 Kmen, měsíčník pro moderní kulturu – rok 1928

Redaktor Julius Fučík. Ročník 2.

4.5.1 Články

Dokument z tisíce a jedné noci. Článek se zabývá knihou *Hajduci* od rumunského básníka Panait Istratiho. Panait Istrati měl nelehký, vyčerpávající život, díky němuž se stal spisovatelem mimořádné síly. Jeho díla mají hodnotu autonomní a dokumentární. Panait Istrati nedopsal závěrečnou část své trilogie, což vysvětluje v doslovu knihy.

---

⁵⁵ FUČÍK, Julius. Román o vesnickém proletariátu. *Kmen*. 1927, roč. 1, č. 12, s. 300-301.

⁵⁶ FUČÍK, Julius. Román o vesnickém proletariátu. *Kmen*. 1927, roč. 1, č. 12, s. 300-301.

Druhé vydání Bürkentalu. Článek Fučík napsal u příležitosti druhého vydání knihy *Bürkental* od spisovatele A. C. Nora. „Úspěch, jehož dosáhl u kritiky, byl tedy zcela úměrný úspěchu, jehož dosáhl mezi čtenářstvem.“⁵⁷ Román *Bürkental* je Norovým nejlepším, ale zřejmě jediným reprezentačním dílem. Fučík ho hodnotí jako román mladého člověka, jenž zůstává do jisté míry ovlivněn svojí dosavadní četbou. Díla vyšlá po *Bürkentalu* představují hluboký pokles. A. C. Nor nedokázal úspěšně zúročit své nadání a své schopnosti.

Upton Sinclair, Zola imperialismu. Tento článek je věnován Uptonu Sinclairovi. Fučík se nejprve zabývá Zolou a jeho romány, popisujícími vývoj francouzské buržoasní společnosti. Tyto romány mají nepochybný dokumentární význam. Upton Sinclair sbírá historické dokumenty. Od Zoly se liší svým přesvědčením a svou pohotovostí. „V tom jest Sinclair čistší než Zola a už proto nám také bližší. Nemá postranních artistních úmyslů, když sbírá dokumenty.“⁵⁸ Sinclairův román o americké justici, *Boston*, vznikl kvůli popravení dvou amerických imperialistů. Sám odjel do Bostonu a sepsal vše, co zjistil a vypátral. Sinclair ve všech svých knihách líčí nesouhlas, jde například o náboženství, neuspokojivé pedagogické metody ve školství, vykořisťování dělníků či o války a bídu. Fučík uvádí, že existují lepší spisovatelé než Sinclair, neboť on se věnuje primárně žurnalistice, ale i když „je Sinclair jenom žurnalista, jeho romány nutno čísti tak, jako trvalé noviny, jako velkolepé zpravodajství o posledním závodu, o finiši, v němž smrt už už doráží do cílové pásky a překonává sílu světového imperialismu.“⁵⁹

4. 5. 2 Poznámky

V roce 1928 vydal Fučík několik kratších článků, které se vždy jmenovaly *Poznámky*.

V prvním čísle časopisu *Kmen*, roku 1928, se Fučík v *Poznámkách* krátce věnuje udílení Ceny Aventina. Tuto cenu, za nejlepší netištěný román, vyhrál Jaroslav Maria

---

⁵⁷ FUČÍK, Julius. Druhé vydání *Bürkentalu*. *Kmen*. 1928, roč. 2, č. 3, s. 73.

⁵⁸ FUČÍK, Julius. Upton Sinclair, Zola imperialismu. *Kmen*. 1928, roč. 2, č. 4-5, s. 87-88.

⁵⁹ FUČÍK, Julius. Upton Sinclair, Zola imperialismu. *Kmen*. 1928, roč. 2, č. 4-5, s. 87-88.

s románem *Váhy a meč*. Soutěž se bohužel setkala s malým zájmem. Přihlásilo se jen sedmnáct soutěžících, většinou amatérů.

V druhém čísle, roku 1928, se Fučík ve svých *Poznámkách* zaměřuje na kapitolu o kritice, kterou do časopisu *Přítomnost* napsal Ferdinand Peroutka. Peroutka charakterizuje stav tehdejší literární kritiky jako dosti upadající, a to nejen v Čechách. Celkově je k tehdejší literární kritice velmi přísný. Fučík uvádí, že „článek pana Peroutky docela správně konstatuje potřebu a nedostatek skutečných kritiků a je jeho zásluhou, že to říká první s takovou důkladností.“⁶⁰

Součástí těchto *Poznámek* je též zmínka o podání žaloby panem Ruttem na literárního kritika A. M. Píšu. Antonín Matěj Píša ostře zkritizoval Ruttovu sbírku básní. Tento spor se po určité době rozřešil mimosoudní cestou. Fučík se k němu vyjadřuje ještě v *Poznámkách* v čísle 4 – 5, z roku 1928. A. M. Píša zveřejnil své omluvné prohlášení a Rutt, na základě toho, stáhnul žalobu.

V čísle 4 – 5, z roku 1928, Fučík v *Poznámkách* prezentuje názor, že noviny nedávají literatuře dostatečně velký prostor. Tím ale trátí i samotné noviny. S nápravou přišly *Národní listy*, vydávající literární přílohu *Knihy a čtenáři*. Po nich i *Rudé právo*, vydávající pravidelně přílohu *Dělník a kultura*.

V tomto dvojčísle se Fučík dále vyjadřuje k reakci Arne Nováka na článek Bedřicha Fučíka, uveřejněný ve *Tvaru*. Novák si spletl Julia Fučíka s Bedřichem Fučíkem a Juliovi za článek zle vyčinił. Julius Fučík mu tedy radí, aby si nevěšmal ani jeho, ani Bedřicha Fučíka.

4.6 *Kmen, časopis pro moderní literaturu – rok 1929*

Redaktor Julius Fučík. Ročník 2.

---

⁶⁰ FUČÍK, Julius. Poznámky. *Kmen*. 1928, roč. 2, č. 2, s. 39-40.

4.6.1 Poznámky

V *Poznámkách*, v čísle 10, z roku 1929, se Fučík zmiňuje o policejním zjišťování nejrůznějších informací o členech Devětsilu. Fučík nechápe, proč se o Devětsil začalo opět zajímat policejní ředitelství, když veškeré informace má.

V těchto *Poznámkách* se Fučík dále loučí se čtenáři *Kmene*, jelikož zde ukončuje svou redakční práci. Už od podzimu 1928 věnoval Fučík časopisu *Kmen* čím dál menší pozornost, neboť zahájil působení v časopise *Tvorba*, kterou mu předal František Xaver Šalda. „*Vzdávám se jí jednak proto, že Tvorba, jejíž redakce mně byla svěřena, vyžaduje nyní – jako týdeník – velkou část mého času, jednak také proto, že Kmen nebyl zcela tím, čím jsem jej chtěl mít. Uvazuje se ve vedení Kmene, představoval jsem si list informačního typu, s pevnou páteří, jehož nakladatelský charakter projevoval by se ve své nejobecnější formě: v propagaci dobré moderní knihy.*“⁶¹

4.7 Závěr

Z článků a poznámek, které napsal Julius Fučík do *Kmene* v letech 1926 - 1929, zde rozebírám většinu. Články a poznámky, jež nejsou zde uvedené a rozebrané, jsem nezvolila z důvodu malého rozsahu či nezajímavého tématu. Články jsem zde seřadila vzestupně podle let a podle jednotlivých čísel.

Fučíkův *Kmen* byl v prvním a druhém ročníku poměrně odlišný. V prvním ročníku se větší pozornost koncentrovala na tvorbu poetistů, a to nejen literární, ale i literárně kritickou. V druhém ročníku tato pozornost na poetisty výrazně klesla.

Kmen se věnoval nejen prozaickým a básnickým dílům, ale i dílům kritickým. Fučík se v něm vyjadřoval nejen k tvorbě známých autorů, ale také „*důsledně využíval možnosti seznamovat čtenáře Kmene s autory, kteří tehdy stáli po boku dělnické třídy a komunistické strany.*“⁶² Vyjadřoval se též k jubileím známých osobností.

---

⁶¹ FUČÍK, Julius. Poznámky. *Kmen*. 1929, roč. 2, č. 10, s. 223-224.

⁶² KOZLOVÁ, Danica. *Fučíkův kmen*. Praha: Vydavatelství Novinář, 1977. s. 84.

Během působení *Kmene* se největší pozornosti dostalo novinkám české literatury. Nejčastěji se v *Kmenu* hodnotila díla pokrokových autorů, např. Jiřího Wolкера, Zdeňka Nejedlého, Marie Majerové, Josefa Hory, Karla Konráda, Ivana Olbrachta či Stanislava Kostky Neumanna. Ze zahraniční literatury se *Kmen* nejvíce zmiňoval o písemnictví Francie (především francouzská umělecká avantgarda, např. G. Apollinaire, Tristan Tzara, Ph. Soupault, P. Morand, J. Giraudoux či oblíbení Marcel Proust a Francois Villon) a Sovětském svazu (S. Jesenin, I. Erenburg, Vl. Majakovský, M. Gorký, K. Fedin, L. N. Sejfulinová, I. Babel, A. Bezymenský). Určitou pozornost *Kmen* poskytoval i anglické, německé a americké literatuře.

Nejčastějšími autory, kromě Julia Fučíka, byli Josef Hora, Karel Teige, Karel Konrád, Jindřich Honzl, Zdeněk Nejedlý, Marie Majerová, Vítězslav Nezval či Vladislav Vančura.

V druhém ročníku se stále značně psalo o literatuře, ale čím dál častěji se na stránkách vyskytovaly i články o hudbě, divadlu, výtvarném umění či filmu. *Kmen* byl také doplněn o mnoho fotografií, karikatur a kreseb.

Součástí *Kmene* se staly poznámky, psané Fučíkem. Poznámky měly formu glos či krátkého, útočného komentáře. K určitým tématům či problémům se Fučík vyjadřoval jako jediný, jelikož ostatní tisk mlčel. Fučík zejména kritizoval buržoasní demokracii a „řadu cenzurních zásahů v knihách i novinovém a časopiseckém tisku, zákazů divadelních i filmových představení, pronásledování pokrokových umělců, nezákonný postup proti návštěvám sovětských spisovatelů v ČSR atd.“⁶³ Tyto poznámky později psal i do *Tvorby*. Mají společnou aktuálnost, ironii, vtip či srozumitelnost. „Tato srozumitelnost, která je ostatně znakem celé Fučíkovy novinářské tvorby, ovšem předpokládá dokonalé zvládnutí jazyka a nejrůznějších vyjadřovacích postupů.“⁶⁴

Časopis *Kmen* zanikl kvůli odchodu Julia Fučíka v roce 1929. Po tomto odchodu časopis nikdy znovu nezačal vycházet. Místo časopisu *Kmen* vydávalo sdružení almanachy.

---

⁶³ KOZLOVÁ, Danica. *Fučíkův kmen*. Praha: Vydavatelství Novinář, 1977. s. 108-109.

⁶⁴ KOZLOVÁ, Danica. *Fučíkův kmen*. Praha: Vydavatelství Novinář, 1977. s. 109.

5 ČASOPIS TVORBA

5.1 Tvorba, čtrnáctideník pro kritiku a umění - rok 1926

Za hlavního spolupracovníků Otakara Fischera, Františka Götze, Jindřicha Honzla, Františka Xavera Šaldy a Karla Teigeho, redigoval Rudolf Škeřík. Ročník 1.

5.1.1 Články kritické

V roce 1926 vyšel Fučíkovi v Tvorbě kritický článek *Šaldovy komedie*. Fučík se v něm věnuje uchýlení Františka Xavera Šaldy k dramatu. „*Všecko, co je v Šaldovi mladého, tj. všecko, co dělalo a dělá ze Šaldy člověka neustálé aktivity, ukázalo se právě v tomto okamžiku.*“⁶⁵ Fučík komentuje Šaldova dramata, nejprve dramatickou báseň *Zástupové*, vydanou v roce 1921 a určenou Otokaru Březinovi. V ní Šalda naznačuje víru v revoluční lid a v jeho četnou sílu. „*Třebaže dikce i opomenutí všech technických pravidel dělá ze Zástupů drama knižní a staví je na předělu spíše k starému než novému období tvorby Šaldovy... Neboť teorie zástupů není jen přechodným stadiem Šaldova myšlenkového vývoje.*“⁶⁶

Po *Zástupech* přichází naturalistická hra *Dítě*, která „*umísťuje děj, na rozdíl od předcházející hry, do konkrétních podmínek současné společnosti. Je rovněž konfliktem individualistického, sobeckého pojetí života, jak je reprezentuje měšťanská rodina, a nesobecké lásky k člověku, již představuje služebná dívka a syn, který se vymkl z pokrytecké a bezohledné morálky svého rodného prostředí.*“⁶⁷ Díky *Dítěti* se ze Šaldy stal lidový dramatik. Šalda se snažil nalézt formu k lidové hře, jež by vyhovovala většímu počtu diváků. „*Pro ně sestupuje (může-li se to tak říci) se svého žebříku a prodělává rychle, téměř suchou cestou, proces oprošťovací.*“

---

⁶⁵ FUČÍK, Julius. Šaldovy komedie. *Tvorba*. 1926, roč. 1, č. 12-13, s. 231-236.

⁶⁶ FUČÍK, Julius. Šaldovy komedie. *Tvorba*. 1926, roč. 1, č. 12-13, s. 231-236.

⁶⁷ *Ústav pro českou literaturu AV ČR*, v. v. i. [online]. 2012 [cit. 2012-04-16] Dostupné z WWW: <<http://www.ucl.cas.cz/edicee/data/dejiny/hcl/dcl4/9.pdf>>.

Pro ně také sahá k naturalistické technice divadelní a vyhledává vlastní dramatickou typičnost.“⁶⁸ Fučík se vyslovuje, že toto už není Šalda.

V komedii *Tažení proti smrti* můžeme též pozorovat snahu o lidovost hry. Fučík vysvětluje, že pro Šaldu je charakteristická přísnost, se kterou pracuje. Klady této hry však můžeme najít pouze v knižním vydání. Fučík kriticky komentuje ztvárnění *Tažení proti smrti* při premiéře v Národním divadle. Podle něj tímto zpracováním režisér Šaldovi uškodil. *Tažení proti smrti* popisuje Fučík jako „*dvě různoběžné komedie, skryté pod jedním titulem... A právě v této různoběžnosti je centrum zmatku a vadnosti celé hry.*“⁶⁹

5. 1. 2 Poznámky

V roce 1926 vyšlo Fučíkovi několik článků, řazených dnes pod pojem „poznámky“. Jednalo se o články *Filmový úvěr próze, Jakoby úvod* a *Golemova milá*.

Ve *Filmovém úvěru próze* se Fučík vyslovuje ke knížce Jiřího Mahena *Husa na provázku* s podtitulem *6 filmových libret*. V ní dle autora článku „*i Mahen ožívá. Jeho neochabující podnikavost přivádí ho po provázku k filmu.*“⁷⁰

Fučík se vyslovuje, že Mahenova filmová libreta nejsou vůbec filmovými librety. Nemohla by režisérovi sloužit jako základ. „*Je to literatura, je to próza, která je důvtipně a dobře udělána, je v tom kus cirkusácké pantomimy i kus komorního kabaretu, ale ne film.*“⁷¹ Většinu povídek z této knihy můžeme charakterizovat pouze jako poutavé povídky, nikoli filmová libreta. Knihu *Husa na provázku* vykládá Fučík pozitivně, ale pouze z hlediska prózy.

V článku *Jakoby úvod* se Fučík vyjadřuje ke knize svého kamaráda Karla Konráda, nazvané *Robinsonáda*, jenž skýtá čtrnáct básní v próze. „*Čtrnáct nepřetržitých řad životních sentencí o touze, smutku, lásce a bídě, v nichž se humorem pochopení osvobozuje melancholická podstata básnickova.*“⁷²

---

⁶⁸ FUČÍK, Julius. Šaldovy komedie. *Tvorba*. 1926, roč. 1, č. 12-13, s. 231-236.

⁶⁹ FUČÍK, Julius. Šaldovy komedie. *Tvorba*. 1926, roč. 1, č. 12-13, s. 231-236.

⁷⁰ FUČÍK, Julius. Filmový úvěr próze: (Za Husou na provázku). *Tvorba*. 1926, roč. 1, č. 8, s. 148-149.

⁷¹ FUČÍK, Julius. Filmový úvěr próze: (Za Husou na provázku). *Tvorba*. 1926, roč. 1, č. 8, s. 148-149.

⁷² FUČÍK, Julius. Jakoby úvod. *Tvorba*. 1926, roč. 1, č. 11, s. 212-213.

Fučík dále uvádí, že tato kritika je „kritika kamarádká. Neboť mluvití dobře o příteli potřebuje omluvy a vysvětlení ne menšího než mluvití zle o nepříteli.“⁷³ Fučík pozitivně hodnotí formovou původnost této knihy a negativně nahlíží na příliš pozdní příchod Karla Konráda se svojí první knihou. Přirovnává Konráda k Chaplinovi, kterého můžeme nalézt i na obalu knihy.

Poslední článek v této kapitole se nazývá *Golemova milá* a zabývá se totožně pojmenovanou studií od Heleny Dvořákové. Julius Fučík tuto studii vystihuje jako „románovou studii periferijní lásky, jejíž bezmezná obětavost proměňuje se v osvobodivý „šem“ na jazyku pudového Golema.“⁷⁴ V této studii nacházíme patrnou inspiraci Vančurovým stylem psaní. Fučík pozitivně hodnotí použití ženskosti a naivity při psaní knihy. Tato „naprostá“ ženskost se v dámské tvorbě spíše nevyskytuje, jelikož autorky často přebírají mužský pohled.

5.2 Tvorba, list pro literární, politickou a uměleckou kritiku - rok 1927

Vede redakční rada: František Xaver Šalda, Bohumil Mathesius, Julius Fučík. Ročník 2.

V tomto roce vyšel Fučíkovi článek *Osud jako dekorace*. V něm shledává druhou kritickou knížku Antonína Matěje Píši, *Směry a cíle*, jako nelehkou. Antonín Matěj Píša „předkládá soubor svého nového vyznání a ukazuje, že opouští platformu »Soudů, bojů a výzev« neztrácel pouze linii. Že ztrácel všechny předpoklady své kritické práce, zbavoval se možnosti zasahovati do soudobého vývoje literárního, zříkal se platnosti svých kritických slov.“⁷⁵ Píša, podle Fučíka, v této knize pozbyl to, co ovlivňovalo jeho práci a to, co jí poskytovalo jasný cíl. Fučík podotýká, že tvar je pro Píšu pouze doplňkem.

„Básníci životního dramatu a osudového dění, osudové reality a bytostná dramata básníků, tragiky intimních osudů a heroické quand-même

---

⁷³ FUČÍK, Julius. Jakoby úvod. *Tvorba*. 1926, roč. 1, č. 11, s. 212-213.

⁷⁴ FUČÍK, Julius. *Golemova milá*. *Tvorba*. 1926, roč. 1, č. 11, s. 213.

⁷⁵ FUČÍK, Julius. *Osud jako dekorace*. *Tvorba*. 1927, roč. 2, č. 4-5, s. 139-143.

*osudových vichřic naplňují stránky až po okraj, prosakují papírem, přesahují knihu a znemožňují dočísti ji bez namáhavých bojů s odporem.*⁷⁶ Statě v knize *Směry a cíle* jsou dle Fučíka bezcílné a krátkozraké. Píša náhle souhlasí s něčím, proti čemu by dříve vystupoval. Fučík rovněž negativně kritizuje zaujetí A. M. Píši proti poetismu a moderní světové poezii, a také odsouzení Bieblovyých veršů.

5.3 Tvorba, list pro literární, politickou a uměleckou kritiku - rok 1928

Vede redakční rada: František Xaver Šalda, Bohumil Mathesius, Julius Fučík. Ročník 2.

V článku *Válka se Švejkem* se Julius Fučík věnuje postavě Švejka od Jaroslava Haška. Nejprve předkládá názor Viktora Dyka. Ten chápe Švejka jako nebezpečnou postavu, proti níž bychom měli bojovat a ne ji dávat příkladem. Fučík s tímto názorem souhlasí. Švejka vidí jako postavu kritickou, posmívající se buržoasní společnosti. Haškův Švejk *„je typ mezinárodní, typ vojáka ze všech imperialistických armád.*⁷⁷ Fučík charakterizuje Švejka jako maloměšťáka, jenž, ve snaze zachránit svůj zdravý rozum, začne hrát určitou roli. Podle názoru Julia Fučíka by byl voják, usilovně plnící rozkazy, ve válce na obtíž.

5.4 Tvorba, list pro literaturu, politiku a umění - rok 1929

Vydavatel, majitel a odpovědný vedoucí Julius Fučík. Ročník 4.

5.4.1 Třídní boj, dělnické hnutí, komunismus

Článek *Jak se zbavit kultury* napsal Julius Fučík pod pseudonymem -jef-. Fučík zde vyslovuje názor, *„že nemálo činů »povolaných úředních činitelů« ukazuje slušnou dávku námahy, směřující k tomu, aby z Československa byl vytvořen vzácný příklad silně zalidněného území, v němž by se veškeré stopy kulturního hnutí prostě*

---

⁷⁶ FUČÍK, Julius. Osud jako dekorace. *Tvorba*. 1927, roč. 2, č. 4-5, s. 139-143.

⁷⁷ FUČÍK, Julius. Válka se Švejkem. *Tvorba*. 1928, roč. 2, č. 9-10, s. 294-296.

nevyskytovaly.⁷⁸ Negativně hodnotí pokusy o vymýcení kultury z Československa a mlčení československých intelektuálů. Rovněž i malou možnost výuky cizích jazyků.

Nepouštěním do zahraničí se česká kultura izoluje. „*Dnes už prostě nelze se dostat za hranice československé republiky, nemáte-li protekci, nepodrobíte-li se nějakému podvodu nebo nejedete-li »na černo«.*“⁷⁹ Také zde vyjadřuje nesouhlas s konfiskací či cenzurou zahraniční literatury.

V článku *Ještě jedna stránka architektury* Fučík komentuje zalidňování Prahy. Začaly se stavět vily velkopodnikatelů, nové obchodní domy či domy ministerstev a pojišťoven. Na druhou stranu, podle Fučíka, existovalo plno dělnických či proletářských rodin, které neměly kde bydlet. „*Ty úžasné, chatrné baráčky, ty dřevěné altánky, boudy z několika prken, obložené lepenkou – to byla československá moderní architektura, to byly dělnické domy model 1929.*“⁸⁰ Část článku podlehla konfiskaci.

Boj na severu. V tomto článku se Fučík vyjadřuje k událostem na severu Čech. Popisuje krvavý boj severočeských horníků. Fučík popisuje, že na severu se nejedná pouze o stávkou, nýbrž o válku. Horníci stávkují pomocí nečekaných, ostrých prostředků. Části článku propadly konfiskaci.

Studentské bouře. Tento článek líčí nemožnost vědeckých prací na vysokých školách. Podle Fučíka se na vysokých školách nedá ani pořádně studovat. Žádná fakulta studentům nezaručí možnost vědecké práce. Fučík si myslí, že mezi studenty propukne brzy nevole a protesty. Bouření studentů nazývá studentskými fašistickými bouřemi. Závěr článku zabaven.

5. 4. 2 Imperialismus, válka

Článek *1. srpen 1929* vystihuje obavy z blížící se druhé světové války. „*Všechn tisk od fašistických plátků až k listům sociální demokracie vrhl své pestrobarevné reflektory na první srpen, aby jej falešně osvětlil jako chystaný*

---

⁷⁸ FUČÍK, Julius. Jak se zbavit kultury. *Tvorba*. 1929, roč. 4, č. 8, s. 113-114.

⁷⁹ FUČÍK, Julius. Jak se zbavit kultury. *Tvorba*. 1929, roč. 4, č. 8, s. 113-114.

⁸⁰ FUČÍK, Julius. Ještě jedna stránka architektury. *Tvorba*. 1929, roč. 4, č. 14, s. 215.

*komunistický puč, jako bolševiky připravované krveprolití, jako vyprovokované nepokoje, které nemají jiného cíle než samy sebe a kterým se každý slušný člověk vyhne.*⁸¹ Jednalo se o falešné zprávy.

Komunistická strana byla zbavena tisku. Zahájila rozvíjení ilegální činnosti a snažila se nutnost boje proti válce rozšířit mezi největší okruh lidí. Právě demonstrace 1. srpna měla tuto nespokojenost dát najevo. Vláda se všemožnými prostředky snažila zarazit a potlačit nejen tuto demonstraci, ale i celé protiválečné hnutí. Noviny dokonce zatajili Berlínskou či Pařížskou demonstraci. České noviny psaly výhradně o „malých nepokojích“. *„Kdybychom podškrtnli tyto zprávy a udělali součet, došli bychom k překvapujícímu výsledku, že i v tom Československu demonstrovaly desetitisíce dělníků na dvanácti táborech v Praze, na táborech v Plzni, v Liberci, ve Falknově, v Brně, Ostravě, Bratislavě a v desítkách jiných obcí, že došlo ke srážkám s četnictvem a policií na Podkarpatské Rusi, že tisíce dělníků na Karlovarsku, na severu Čech, na Moravě, na Slovensku i v Praze demonstračně zastavilo práci, že tedy měšťácká žurnalistika vynakládá poslední úsilí, aby zastřela stopy revolučního hnutí, jež se vládní persekuci nepodařilo ubít.*⁸²

Fučík o 1. srpnu hovoří jako o úspěchu. Dělníci po celém světě vystoupili proti válce. Demonstrace splnila jednu věc - že se o válce začalo dozvídat více a více lidí. I po 1. srpnu vidí Fučík nutnost mobilizovat lidi proti válce a stanovit způsob boje proti ní. Dále je důležité vzít si příklad nejen z kladů, ale i ze záporů demonstrace. Nejdůležitější boj však musí vést komunistická strana.

5. 4. 3 Censura a revoluční tisk

Tažení proti tvorbě. Článek, v němž se autor, podepsaný pseudonymem -jef-, dotýká cenzury článku vydaného v *Tvorbě*. Díky cenzuře, na mnoha místech, došlo k přetvoření věcného významu článku. Do redakce *Tvorby* navíc přicházely dopisy, oznamující, že některá knihkupectví si nadále nepřejí odebírat tento časopis. Přitom *Tvorba* bývala žádaná a svým odběratelům přinášela zisk. Šlo totiž *„o tajný výnos ministerstva vnitra, kterému prodejny z pochopitelných důvodů ihned vyhověly a které tímto »nenápadným« způsobem chce se zbavit v Československu*

---

⁸¹ FUČÍK, Julius. 1. srpen 1929. *Tvorba*. 1929, roč. 4, č. 5, s. 65-67.

⁸² FUČÍK, Julius. 1. srpen 1929. *Tvorba*. 1929, roč. 4, č. 5, s. 65-67.

revolučního tisku.“⁸³ Prodejnám bylo zakázáno *Tvorbu* prodávat. Ostatní deníky se naskýtaly ve stejné situaci. *Tvorba* se však snažila bojovat proti cenzuře. Svou oporu hledala ve skupině dělníků a intelektuálů.

5. 4. 4 Literatura

Intelektuál ve SSSR. V tomto článku Fučík, pod pseudonymem -jef-, rozebírá knihu francouzského intelektuála, Georgese Duhamela, *Cesta do Moskvy*. V knize autor, na základě svých poznatků, popisuje Moskvu. Fučík vypovídá, že „nenajdete v celé knižce nic, co by nasvědčovalo tomu, že Duhamel alespoň zdaleka pochopil pravý význam ruské dělnické revoluce a dělnické vlády.“⁸⁴ Duhamel v Moskvě hledal to, co má shodné s Francií. Zajímal se o literaturu, výtvarnictví a malířství, avšak k ostatním směrům choval povrchní postoj. Nezajímal se o továrny či o dělníky. Fučík říká, že Duhamel „nevidí zcela nic jiného, než povrch sovětského Ruska.“⁸⁵

Ošklivý případ. Zde se Julius Fučík vyjadřuje ke knize *Herečka* od E. A. Longena. Fučík líčí, že „není to lehká věc napsati knihu o vlastním životě, o životě bytosti s autorem spjaté, býti upřímný, býti pravdivý – a při tom přece jen napsati knihu.“⁸⁶ Na základě takto napsané knihy neuspělo již několik významných autorů. Sám Longen je dalším případem. Longen se ze sebe v knize snaží udělat bohéma a génia. Kdežto svoji manželku, Xenu Longenovou, poněkud shazuje. Vyprávění Longena není vůbec věrné. Dalo by se charakterizovat jako přitažené „za uši“ a příbuzné stylu bulvárních plátek. Knihu *Herečka* Fučík tedy naprosto odsuzuje.

5. 4. 5 Referáty o literatuře

Dílo Karla Hynka Máchy. Zde se Fučík zabývá knihou, zkoumající dílo Karla Hynka Máchy, jenž upravil a poznámkami opatřil František Krčma. František Krčma vydal kompletní tvorbu Karla Hynka Máchy. Snažil se vzkřísit čtenářský zájem o jeho dílo. Fučík velice oceňuje důkladnou, úmornou a puntičkářskou práci.

---

⁸³ FUČÍK, Julius. Tažení proti Tvorbě. *Tvorba*. 1929, roč. 4, č. 7, s. 97-98.

⁸⁴ FUČÍK, Julius. Intelektuál ve SSSR. *Tvorba*. 1929, roč. 4, č. 6, s. 94-95.

⁸⁵ FUČÍK, Julius. Intelektuál ve SSSR. *Tvorba*. 1929, roč. 4, č. 6, s. 94-95.

⁸⁶ FUČÍK, Julius. Ošklivý případ. *Tvorba*. 1929, roč. 4, č. 22, s. 350-351.

„Jeho přesnost a poctivá píle dala mu seznámiti se s plným, pravým dílem Máchovým, fakticky rekonstruoval Máchu v jeho pravé podobě, očistil jej od nánosu jeho posmrtných vydavatelů – dnes vlastně čteme opravdu Máchu.“⁸⁷

Krčma má na Máchovu tvorbu správný a přesný názor. Jediné, co Fučík odsuzuje, je cenzura několika vět se silným erotickým podtextem. Dle Fučíka tyto věty „charakterisují jak osobnost Máchovu, tak i prostředí, ve kterém žil.“⁸⁸

Almanach hradčanských kolejáků. Tuto knihu, kterou ve svém článku charakterizuje Fučík (-jef-), napsal a redigoval Jan Vrzalík s redakční radou. Almanach vyšel u příležitosti shromáždění bývalých obyvatelů Hradčanské koleje. Na této koleji byl zvýšený revoluční popud. V almanachu lze nalézt poutavé články či příspěvky. Almanach také ukazuje, že studenti na koleji žili jako kolektiv.

Básník drobnohledu. V tomto článku se Fučík (-jef-) specializoval na knihu *V bojích s neviditelnými nepřáteli* od Paula de Kruifa. „*Kruifovo dílo o neuvěřitelných bádáních laiků i odborníků v nepatrném, neviditelném světě našich nejúhlavnějších nepřátel je kouzelná kniha.*“⁸⁹ Sám Fučík se jí klaní. Kniha vypovídá o dobrodružném cestovateli, jenž vše dokáže naprosto jasně popsat. Na základě tohoto díla ho Fučík hodnotí jako básníka, nikoliv reportéra. Autor perfektně pracuje s jazykem, s přízvuky či formou. Fučík knihu *V bojích s neviditelnými nepřáteli* interpretuje velmi kladně.

První verše Jiřího Maška. Fučík (-jef-) zde interpretuje sbírku básní Jiřího Maška - *Žaltář*. Ačkoli se jedná o básníkovu prvotinu, Fučík ji posuzuje pozitivně. Můžeme pozorovat znatelnou inspiraci Máchou či Sovou. I přes to, v knize rozeznáváme Maškův básnický um. Fučík kladně hodnotí i Maškovu práci s mateřským jazykem.

---

⁸⁷ FUČÍK, Julius. Dílo Karla Hynka Máchy. *Tvorba*. 1929, roč. 4, č. 22, s. 350.

⁸⁸ FUČÍK, Julius. Dílo Karla Hynka Máchy. *Tvorba*. 1929, roč. 4, č. 22, s. 350.

⁸⁹ FUČÍK, Julius. Básník drobnohledu. *Tvorba*. 1929, roč. 4, č. 21, s. 335.

5.5 Závěr

Z článků a poznámek, které napsal Julius Fučík do *Tvorby* v letech 1926 - 1929, zde rozebírám většinu. Články a poznámky, jež nejsou zde uvedené a rozebrané, jsem nezvolila z důvodu malého rozsahu či nezajímavého tématu. Články jsem zde seřadila vzestupně podle let a podle jednotlivých čísel.

Julius Fučík se v *Tvorbě* vyjadřoval nejčastěji k nejrůznějším literárním studiím, k poezii, próze i dramatu. Kritice podrobil díla Františka Xavera Šaldy, Jiřího Mahena, Karla Konráda, Heleny Dvořákové, Antonína Matěje Píši, Františka Krčmy či Jiřího Maška. Komentoval též knihy zahraničních autorů (například Georgese Duhamela, E. A. Longena či Paula de Kruifa). Julius Fučík rovněž formuloval své úsudky na divadelní hry či dokonce na výtvarné umění.

Dále velmi často zveřejňoval své vlastní názory, např. na stav kultury v Československu, na problematiku bydlení dělnických rodin, na vědecké práce vysokých škol či na stávkou v severních Čechách. Fučík též prostřednictvím článků formuloval své obavy z blížící se války či vysvětlil důvod zahájení ilegální činnosti. Vyjádřil se i k cenzuře, se kterou se *Tvorba* často potýkala. Kvůli cenzuře tvrdě kritizoval stát.

6 O REPORTÁŽÍCH...

6.1 Reportáž, psaná na oprátce

6.1.1 Text Reportáže, psané na oprátce

Tato kniha začíná úvodním slovem Františka Janáčka, který se ujal řízení celého projektu. Janáček vysvětluje, že první úplné, kritické a komentované vydání vzniklo zejména „proto, že všechna dosavadní vydání byla neúplná a tedy svým způsobem falzifikovaná.“⁹⁰ Na této knize se dále podílela i literární historička Jaroslava Janáčková, lingvista a literární historik Alex Stich, historik Jan Němeček či Libuše Eliášová a Jana Korousová (obě pracovnice Muzea dělnického hnutí). Kniha je doplněna o nejrůznější vysvětlivky a komentáře a završena dvěma studii (Motáky jako literární dílo a Pochybnosti i jistoty).

Po úvodním slovu následuje, na osmdesáti stránkách, text *Reportáže*, psaný samotným Fučíkem. Nejprve se setkáváme s úvodním prologem, kde se Fučík zmiňuje o atmosféře v Petschkově paláci, zvaném „biograf“.

Poté následuje kapitola první – *Čtyřadvacet hodin*. Zde Fučík vypráví, jak šel do bytu k manželům Jelínkovým, u kterých se scházeli i členové ilegálních organizací KSČ. Ten večer se v bytě Jelínkových nacházel i Pavel Fried, Jaroslav Klecan, Josef Jelínek, Vojtěch Pavlík, Riva Friedová a Marie Jelínková. Do bytu vtrhlo gestapo. Došlo k zatknutí Julia Fučíka a k jeho následnému převozu do Petschkova paláce, kde ho vyslýchali na oddělení II – A1. Fučík však odmítal vypovídat, a tak ho po dlouhém, surovém mlácení odvezli do Pankrácké věznice. Touto policejní akcí došlo postupně k likvidaci rozlehlé ilegální sítě.

V kapitole druhé a třetí, nazvané *Umírání a Cela 267*, charakterizuje věznění na Pakráci. Fučík opět vyslýchán, ale stále nic neprozradil. Dokonce ani neidentifikoval osoby pro něj známé. Fučík se zmiňuje o tom, že se určitou dobu nacházel ve stavu bezmoci, kdy nebyl schopen ani pohybu a proto nejen v noci, ale i ve dne ležel.

---

⁹⁰ FUČÍK, Julius. *Reportáž, psaná na oprátce*. Praha: TORST, 1995. s. 7.

Sdílel celu spolu s Karlem (mladší) a s „otcem“ Peškem (starší). „Otec“ Pešek měl s Fučíkem dobrý vztah. Staral se o něj, obkládal mu rány mokrými obklady.

Skoro každou hodinu docházela do cely 267 inspekce. „*Byl to nařízený zostřený dozor nad těžkým komunistickým zločincem, ale byla to i prostá zvědavost*“.⁹¹

V této kapitole se též nachází zmínka, že Gustu Fučíkovou (maželka Julia Fučíka) věznili o poschodí níž.

V kapitole čtvrté, *Čtyřstovka*, vypravuje Fučík, jak mu dozorce Adolf Kolínský umožnil psát a jak z vězení vynášel jeho motáky. Tuto úlohu poté přebral Jaroslav Hora, neboť Kolínského přeřadili o patro výš. Kolínský však od Hory motáky bral, a i nadále je z vězení vynášel.

V této kapitole Fučík též vzpomíná na Jaroslava Klecana, jenž zradil a gestapu prozradil plno věcí, osob či plánů. Fučík charakterizuje takovouto zradu jako neodpuštělnou.

Čtyřstovka = místnost 400, v protikomunistickém oddělení, ve 4. patře Petschkova paláce. Do místnosti 400 gestapo zavádělo lidi, kteří čekali na výslech. Čtyřstovka však byla určitým světlým bodem, jelikož se v ní nacházelo i dvacet či třicet lidí (většinou komunistů) najednou. Někteří dozorcí české národnosti vězňům pomáhali.

V kapitole páté, nazvané *Postavy a figurky I*, se Fučík nejprve zabývá úkrytem svých děl. Chce, aby Ladislav Štoll vydal jeho literární a divadelní články, studie, reportáže či politické polemiky.

Dne 22. května 1943 obvinil vyšetřující soudce Fučíka z plno zločinů, např. velezrada, pomoc nepříteli, příprava ozbrojeného povstání aj. Julius Fučík byl odsouzen k trestu smrti v Berlíně ve vězení Alt Moabit. Poté ho odvezli do trestnice Plötzensee, kde měl čekat devadesát až sto dní na popravu. V důsledku bombardování věznice Fučíkova poprava nastala již čtrnáctý den po rozsudku.

Kapitola pátá se ale nejvíce věnuje „postavám a figurkám“, jelikož podle Fučíka existovalo plno hrdinů, na které bychom neměli zapomenout. Fučík zde povídá o manželích Jelínkových, Vysušilových, o Lídě Plaché či o Josefu Bóhmovi, který patřil mezi nejtvrďší a nejbrutálnější dozorce Pankráckého vězení.

---

⁹¹ FUČÍK, Julius. *Reportáž, psaná na oprátce*. Praha: TORST, 1995. s. 27.

Kapitola šestá, *Stanné právo 1942*, vypráví o době po atentátu na Reinharda Heydricha, 27. května 1942 (i když Fučík mylně uvádí rok 1943), kdy došlo k vyhlášení stanného práva. Nacisté se mstili za Heydricha a posílali mnoho lidí na popravu. Mezi popravenými se nalézal i Miloš Krásný a dva dny po něm i Vladislav Vančura (ačkoliv to Fučík uvádí obráceně). Fučík se také zmiňuje o vypálených vesnicích (Lidice a Ležáky) a o tom, jak ho neustále převáželi na výslech do Petschkárny. Stanné právo ale přežil.

V kapitole sedmé – *Postavy a figurky II*, líčí Fučík přátelství mezi vězni a to, jak nazývají různé dozorce, např. „Samaritán“, „Prášek“, Koklar, Rössler, „To“, Smetonz, Ředitel věznice, Vězeňský lazebník, „Flink“ (Hanauer a Hófer), „Kolín“, Náš a Táta Skořepa.

V poslední kapitole, nazvané *Kousek historie*, vzpomíná Fučík na události z roku 1941, kdy ještě nebyl zatčen. Jednalo se o dobu po zatčení celého Ústředního výboru KSČ. Fučík zde popisuje spojení s Janem Zikou (jediný nezatčený člen I. ilegálního ústředního vedení) a Janem Černým. Společně budovali II. ilegální vedení. Jan Černý i Jan Zika však byli dopadeni gestapem.

Fučíkovi oznámili transport, tak chtěl rychle dopsat *Reportáž*. Snaží se vysvětlit, proč najednou začal gestapu vypovídat. On poskytoval gestapu falešné stopy či svou výpověď zachránil plno lidí (Půlpánová, Elbl).

6. 1. 2 O Reportáži, psané na oprátce

Kniha od strany 111 obsahuje vysvětlivky. František Janáček a Alena Hájková zde komentují text *Reportáže*. Upřesňují údaje o osobách, činech či událostech. Oba reagují na pochybnosti kolem knihy Julia Fučíka, většinou s ním souhlasí, ale někde také doplňují, upřesňují či negují Fučíkovu interpretaci. „V novodobé literatuře, obzvláště té, která se týkala a týká odbojové či válečné tematiky, neexistuje snad text, který by byl tak podrobně analyzován, vynášen i znevažován jako *Fučíkova Reportáž*.“⁹²

Reportáž, psaná na oprátce se dodnes bere jako svědectví, fikce či jako důležitý historický pramen. Toto první úplné, kritické a komentované vydání je určeno

---

⁹² FUČÍK, Julius. *Reportáž, psaná na oprátce*. Praha: TORST, 1995. s. 253.

„pro všechny, kdo chtějí číst Reportáž, psanou na oprátce nepředpojatě, s pochopením autora i oné doby.“⁹³

Text této *Reportáže* se zveřejnil na základě rukopisných motáků, zatavených do 29 skleněných desek, uložených v Muzeu dělnického hnutí. Julius Fučík napsal 167 motáků, z nichž každý označil v pravém horním rohu písmenem „R“ a v levém horním rohu pořadovým číslem stránek. O rozdělení motáků v textu informují autoři dvojím způsobem. Buďto značkou za posledním grafémem daného lístku či číslicí motáku na levém okraji. Autoři vycházeli z pravých rukopisných lístků.

Ihned za samotným textem *Reportáže* se nachází *Ediční poznámka*, v níž autoři rozepisují Fučíkův styl psaní, úpravu textu, škrtnání aj. Odůvodňují zde vlastní korekturu, řazení a styl nadpisů atd. Vyjadřují se také k (ne)čitelnosti rukopisu.

Za *Ediční poznámkou* nalézáme obsah *Reportáže* a poté *Komparaci českých vydání* a *Základní odlišnosti*. Zde se autoři vyslovují přímo ke změnám v jednotlivých českých vydáních, kde došlo k vypuštění slov či větných celků či ke změně oproti původnímu rukopisu. Autoři uvádí, že jednotlivá vydání této knihy se od sebe různě odlišují. Většinou bývají vynechány některé pasáže či moták, k jehož nalezení došlo až později. Ve všech vydáních (až do tohoto) nebyly například vůbec uveřejněné motáky ze samotného závěru *Reportáže*. Toto první úplné vydání poprvé v názvu uvádí čárku za slovem reportáž. To zdůrazňuje mimořádnost okolností, během nichž text vznikl.

Některé dřívější opravy měnily i autorův záměr. Některá místa byla cenzurou vynechána z politických či ideologických důvodů. Jednalo se o porušení autentičnosti textu. *„Zdánlivě drobné retuše, prováděné přitom většinou nedůsledně, oslabovaly subjektivně citový a hodnotící přízvuk Fučíkovy promluvy, rozrušovaly rytmus autorových vět, oslabovaly rozpětí slavnostního a všedního v díle. Potlačovaly znaky autorského stylu ve jménu obecně závazného a jakoby pro každého platného modelu.“⁹⁴* Tyto manipulace nebyly ku prospěchu, jelikož *„hluboce narušily*

---

⁹³ FUČÍK, Julius. *Reportáž, psaná na oprátce*. Praha: TORST, 1995. s. 254.

⁹⁴ FUČÍK, Julius. *Reportáž, psaná na oprátce*. Praha: TORST, 1995. s. 103.

literární stavbu a vyznění díla.“⁹⁵

Dále v knize následuje *Přehled českých vydání* a *Na okraj motáků*, kde autoři objasňují, že jednotlivé vysvětlivky, glosy a komentáře se vztahují na reálie, osoby a události. Vykládají například i narážky na literaturu, film, divadlo či hudbu (písně). Autoři na základě svobodného historického výzkumu mohou informace vysvětlit, vyvrátit či označit jako nezjistitelné. Součástí této kapitoly jsou právě ony vysvětlivky a komentáře k jednotlivým motákům, rozepsané na 141 stranách. V těchto poznámkách a komentářích se „zrcadlí snaha reagovat na bezpočet pochybností, ale také glorifikací, které byly kolem Fučikova osudu ve věznicích a vyšetřovnách gestapa a kolem jeho knihy za desetiletí ideologizovaných výkladů navrženy.“⁹⁶

Po těchto poznámkách knihu doplňuje devatenáct fotografií (na nichž se nachází nejen Julius Fučík, ale též Josef Jelínek, Josef Böhme, Heinz Jantur, Willi Leimer, Jaroslav Klecan, Ludmila Plachá, Václav Václavík, Jaroslav Hora, Adolf Kolínský, „Čtyřstovka“ v Petschkově paláci, Švermův dopis Fučikovi, čtyři poslední motáky *Reportáže* či fotografie znaleckého posudku o pravosti *Reportáže*) a devět kreseb, které znázorňují například vchod do „biografu“, výhled z okna „čtyřstovky“, Petschkův bankovní palác, „Čtyřstovku“ v Petschkově paláci, chodbu před fotoateliérem v Petschkově paláci, chodbu u „Čtyřstovky“, celu 267 i s osazenstvem, vybavení pankráckých cel či portrét Václava Rezka a Josefa Teringla.

6. 1. 3 Studie *Motáky jako literární dílo*

Knihu završují dvě studie. První napsal literární historik a teoretik Vladimír Macura a nese název *Motáky jako literární dílo*. Macura zde „analyzuje a zařazuje *Reportáž* do kontextu slovesné tvorby dané doby z hlediska literárněvědného“.⁹⁷

Vladimír Macura vypravuje o tom, že *Reportáž* působila na komunisty jako posvátná kniha. Měla být součástí dobové výbavy mladých lidí. *Reportáž* je brána

---

⁹⁵ FUČÍK, Julius. *Reportáž, psaná na oprátce*. Praha: TORST, 1995. s. 110.

⁹⁶ FUČÍK, Julius. *Reportáž, psaná na oprátce*. Praha: TORST, 1995. s. 252.

⁹⁷ FUČÍK, Julius. *Reportáž, psaná na oprátce*. Praha: TORST, 1995. s. 7.

jako dokument či jako určitá forma svědectví. Svědectví člověka čekajícího na smrt. *Reportáž* můžeme uchopovat také jako sebevypověď, zprávu či jako vězeňskou literaturu. Od vězeňské literatury se očekává určitá spěšnost, improvizovanost, citovost, ovlivněnost vnější okolností a spíše deníková forma zápisu. *Reportáž* je však jiná, neobvyklá. Vznikla se záměrem být literární dílo. Už od začátku pocítujeme, že autor dílo psal jako celek (viz úvodní strana, která nese název, podpis autora „-jef-“ a podtitul). Už od počátku Fučík uvažoval o dílu a předem pomýšlel i na adresáta textu. V několika pasážích se obrací přímo ke čtenáři (strana 22, 44 aj.). I sám název stojí za povšimnutí. „Výraz „reportáž“ je tu v obecném smyslu odkazem k avantgardním diskusím o smrti románu a potřebě jeho nahrazení pružnějšími žánry publicistickými, a ve smyslu konkrétním poukazuje k řadě předchozích Fučíkových prací jako reportáže označovaných.“⁹⁸

Druhá část titulu (... , *psaná na oprátce*) vzbuzuje zájem svým dramatickým kontrastem. Další zajímavostí je úvodní prolog, v němž Fučík charakterizuje tzv. biograf v Petschkově paláci (místnost, v níž čekají lidé na výsledky). Biograf – prázdná, holá stěna, na níž odsouzení promítají své osudy.

Vladimír Macura dokonce rozebírá scénu, kdy Böhmm bral Fučíka na procházky Prahou, na Hradčany či do zahradní hospůdky v Braníci. Böhmm mu ukazoval Prahu, chtěl ho oblomit. Toto může být „odkazem k novozákonnímu syžetu d'áblova pokoušení Ježíše.“⁹⁹

Reportáž se stala základním a nejdůležitějším dílem české socialistické literatury. Nalézáme patrnou snahu o to, aby se *Reportáž* stala vzorovou knihou. „*Knihá psaná v roce 1943 na Pankráci nabídla „nové epoše“ socialismu jednoznačný a nekomplikovaný typ hrdiny: mladý, silný („Mámo, táto, proč jste mě udělali tak silným?“), neporazitelný, nepřístupující na kompromisy, spjatý s dobovým kultem mládí a jara, vycházející vstříc poválečnému a zvláště poúnorovému chiliasmu a utopickému, mytizujícímu vnímání skutečnosti.“¹⁰⁰*

V závěrečném výroku - „*Lidé, měl jsem vás rád. Bděte!*“¹⁰¹ se obrací k lidem,

---

⁹⁸ FUČÍK, Julius. *Reportáž, psaná na oprátce*. Praha: TORST, 1995. s. 284.

⁹⁹ FUČÍK, Julius. *Reportáž, psaná na oprátce*. Praha: TORST, 1995. s. 291.

¹⁰⁰ FUČÍK, Julius. *Reportáž, psaná na oprátce*. Praha: TORST, 1995. s. 294-295.

¹⁰¹ FUČÍK, Julius. *Reportáž, psaná na oprátce*. Praha: TORST, 1995. s. 91.

aby nedopustili fašismus a tímto výrokem také „*cítíme nyní spíše obavu autora, splní-li jeho dílo tu úlohu, kterou mu svěřil, najde-li svého čtenáře, setká-li se s onou budoucností, kterou věští, bude-li touto budoucností přijat autor knihy jako hrdina, bude-li pro ni „postavou z kamene tesanou“, neodvrhne-li budoucí „nový svět“ jeho výklad sama sebe.*“¹⁰²

Reportáž začíná metaforou filmu a končí metaforou divadla, opony. I díky tomu nacházíme Fučíkovu snahu o literární dílo. „*Film, divadelní hra, literatura jsou vlastně v Reportáži několikanásobnou metaforou šance na znovuzrození, zmrtyýchvstání, nadějí na přesah k příštím čtenářům a divákům.*“¹⁰³

Vladimír Macura ve studii uvádí zmínku o Fučíkově vypovídání před gestapem. Šlo o tzv. vysokou hru. Tato „hra“ není součástí kanonické verze *Reportáže*. Cenzori ji vyřadili z toho důvodu, že hrdina vypovídající před gestapem se nehodil jejich obrazu hrdinství.

6. 1. 4 Studie *Pochybnosti i jistoty*

Druhá studie nese název *Pochybnosti i jistoty* a napsal ji František Janáček. Tato studie „*shrnuje především základní historické informace o vzniku Fučíkovy vězeňské prózy; zaměřuje se také na proces vytváření a pěstování Fučíkova kultu, těsně souvisejícího s Reportáží, a na historii pokusů zpřístupnit motáky odbornému zkoumání i veřejnému posouzení.*“¹⁰⁴

František Janáček zde rozebírá Václava Černého a Ferdinanda Peroutku. Oba měli o *Reportáži* pochybnosti. Černý chtěl k hodnotícímu přezkoumání předložit celý text *Reportáže*. Peroutka negoval možnost psaní rozsáhlého díla v Pankrácké věznici. *Reportáž* vznikla nejen díky autorově vůli či energii, ale i na základě shody mnoha okolností. Jen stěží by se něco podobného dalo v tu chvíli opakovat.

Janáček se také zabývá pravostí rukopisu či nepravými vydáními. Zprvu totiž kolovaly informace, že jde o padělek. „*Původní text Reportáže mohl být prozkoumán až po listopadu 1989. Expertizy se ujal Kriminologický ústav tehdejšího ministerstva vnitra ČSFR.*“¹⁰⁵ Zkoumaly se motáky zatavené do 29 skleněných desek.

---

¹⁰² FUČÍK, Julius. *Reportáž, psaná na oprátce*. Praha: TORST, 1995. s. 296-297.

¹⁰³ FUČÍK, Julius. *Reportáž, psaná na oprátce*. Praha: TORST, 1995. s. 297.

¹⁰⁴ FUČÍK, Julius. *Reportáž, psaná na oprátce*. Praha: TORST, 1995. s. 7.

¹⁰⁵ FUČÍK, Julius. *Reportáž, psaná na oprátce*. Praha: TORST, 1995. s. 303.

Stvrzovala se pravost rukopisu, zda byl opravdu napsán Fučíkem či jestli do rukopisu nezasahoval někdo jiný. Zjistila se naprostá platnost rukopisu. Fučík psal na zvláštní záchodový papír, dovážený z papírny či tiskárny. Strážník Hora pro Fučíka vybíral co největší odstřížky. Dále se zjistilo, že všechny opravy textu vykonal sám autor. Ve všech vydáních došlo k opravám a cenzuře. Nejvýraznější je vynechání čtyř závěrečných lístků. „*Danou vynechávkou a některými drobnějšími dalšími zásahy byla Reportáž, psaná na oprátce připravena k poválečné mytizaci a propagandistickému využití.*“¹⁰⁶

To, že Fučík vůbec mohl psát, se zapříčinilo tím, že jeho dozorcí byli Adolf Kolínský a Jaroslav Hora, a tím, že v cele s ním byl „otec“ Pešek, jenž mu pomáhal. Fučík se tudíž na psaní *Reportáže* mohl plně soustředit. Čtyři lístky převzal Kolínský, poté již všechny přebíral Hora, který je následně předával Kolínskému.

Některé přepisy motáků obsahovaly zásahy zelenou a černou tužkou. Již před prvním vydáním byla Gusta Fučíková nucena některé pasáže vynechat. Například jméno Klecan bylo vyškrtnuto a nahrazeno jménem Mírek. O vyškrtnutí některých pasáží rozhodovali vysocí funkcionáři KSČ.

V roce 1946 vyšlo ruské, nejprve časopisecké, vydání *Reportáže* v týdeníku *Litěraturnaja gazeta*. Do roku 1951 byla *Reportáž* přeložena do 51 jazyků, v SSSR do 23 jazyků. V roce 1950 se v Moskvě a později i u nás hrála hra Jurije Burjakovského o Fučíkovi. V roce 1951 došlo k napsání hry „*Dorogoj bessmertija*“ od V. Bragina a G. Tovstonogova. V témže roce B. Licharev vydal v časopise *Zvezda* poému o Fučíkovi. V roce 1953 Raisa Kuzněcovová napsala o Fučíkovi práci, poté vyšla práce *Rasskazy o Juliuse Fučike* Od Idy Radvolinové.

Fučíkův kult plně nastal na přelomu 40. a 50. let. „*Tehdy se všemožných akcí sloužících k pěstování obdivu k Fučíkovi účastnili politikové i básníci, svazáci, učitelé i profesionální funkcionáři, do hry byly zapojeny nejsilnější nástroje ovlivňování lidské mysli.*“¹⁰⁷ V těchto letech se nejvíce rozšířila *Reportáž* v ostatních zemích.

Gusta Fučíková si, v reakci na novinářku Miroslavu Filípkovou, opět pohrávala s myšlenkou úplného vydání *Reportáže*. Ona sama vlastnila výslechový protokol Fučíka či Jaroslava Klecana.

---

¹⁰⁶ FUČÍK, Julius. *Reportáž, psaná na oprátce*. Praha: TORST, 1995. s. 304.

¹⁰⁷ FUČÍK, Julius. *Reportáž, psaná na oprátce*. Praha: TORST, 1995. s. 319.

V úplném závěru této knihy nacházíme *Jmenný rejstřík* a *Obsah* celého kritického vydání.

6.2 *Reportáž psaná na oprátce*

Knihy začíná předmluvou psanou Gustou Fučíkovou, která vypovídá, že o odsouzení svého manžela k smrti, se dozvěděla v koncentračním táboře v Ravensbrücku. V květnu 1945 došlo k poražení hitlerovského Německa a Gusta, stejně jako plno jiných vězňů, byla osvobozena. Vrátila se domů a začala pátrat po Fučíkovi. Zjistila, že ho popravili. Dozvěděla se též o psaní ve věznici a o Kolínského pomoci. Od té doby postupně tento napsaný materiál shromažďovala a seřadila. Jak sama píše: „*nyní ti je, čtenáři, předkládám. Je to poslední dílo Julia Fučíka.*“¹⁰⁸

Po této předmluvě následuje 112 stran textu *Reportáže psané na oprátce* a za ním *Obsah*.

Knihy obsahuje šest fotografií. Na většině nalézáme Julia Fučíka a na dvou nacházíme ukázkou vězeňského rukopisu.

6.3 *Reportáž, psaná na oprátce versus Reportáž psaná na oprátce*

Odlišnost *Reportáže psané na oprátce*, vydané v roce 1946 a kritického vydání *Reportáže, psané na oprátce*, vydaného v roce 1995.

- **Moták 32**

- **1995** „*A snad právě v této cele jsem kdysi seděl proto, že jsem příliš naléhavě hájil právo sudetských Němců na sebeurčení a příliš jasně viděl následky národnostní*

---

¹⁰⁸ FUČÍK, Julius. *Reportáž psaná na oprátce*. Praha: Nakladatelství Svoboda, 1946. s. 8.

politiky českých měšťáků pro český národ. ¹⁰⁹

- **1946** „*A snad právě v této cele jsem kdysi seděl proto, že jsem příliš jasně viděl následky zhoubné politiky českých měšťáků pro český národ.*“ ¹¹⁰

- **1995** „*hlídači ze Sudet*“ ¹¹¹

- **1946** „*němečtí hlídači*“ ¹¹²

- **1995** „*pomsty a národnostní nenávisti*“ ¹¹³

- **1946** „*zrady*“ ¹¹⁴

Z neopravené knihy lze vyčíst Fučíkovu patrnou nezaujatost vůči sudetským Němcům a kritiku českých měšťáků. Takový názor nemohli komunisté veřejně ventilovat. Komunisté vyvíjeli snahu odsunout sudetské české Němce z Československa a nemohli připustit prozrazení této taktiky čtenářům *Reportáže*. Navíc komunisté brali všechny Němce stejným, špatným měřítkem. Nedopustili ani, aby se na stránkách *Reportáže* objevil výraz „hlídači ze Sudet“.

„*Vina českých Němců tak ve Fučíkově podání není tak jednoznačná a odpovědnost se vztahuje i na „české měšťáky“, kteří vedli špatnou národnostní politiku. Cenzorský zásah se tak opět snaží především o to, aby nebyla rozostřena černobílá interpretace války na principu kolektivní viny Němců.*“ ¹¹⁵

- **Moták 52**

- **1995** „*ne železný pochod statisíců, který jsem slyšel dunět ulicemi Berlína*“ ¹¹⁶

- **1946** tato část věty chybí

---

¹⁰⁹ FUČÍK, Julius. *Reportáž, psaná na oprátce*. Praha: TORST, 1995. s. 24.

¹¹⁰ FUČÍK, Julius. *Reportáž psaná na oprátce*. Praha: Nakladatelství Svoboda, 1946. s. 30.

¹¹¹ FUČÍK, Julius. *Reportáž, psaná na oprátce*. Praha: TORST, 1995. s. 24.

¹¹² FUČÍK, Julius. *Reportáž psaná na oprátce*. Praha: Nakladatelství Svoboda, 1946. s. 30.

¹¹³ FUČÍK, Julius. *Reportáž, psaná na oprátce*. Praha: TORST, 1995. s. 24.

¹¹⁴ FUČÍK, Julius. *Reportáž psaná na oprátce*. Praha: Nakladatelství Svoboda, 1946. s. 30.

¹¹⁵ *Ústav pro studium totalitních režimů*. [online]. 2012 [cit. 2012-04-24]. Dostupné z WWW: <<http://www.ustrcr.cz/cs/julius-fucik-1903-1943-a-jeho-reportaz-psana-na-opratce/>>.

¹¹⁶ FUČÍK, Julius. *Reportáž, psaná na oprátce*. Praha: TORST, 1995. s. 32.

- **Moták 55**

- 1995 „muž v uniformě SS“¹¹⁷

- 1946 „druhý muž“¹¹⁸

- **Moták 63, 64**

- 1995 „a přece na ně nikdy nezapomenu. Agent Gestapa, který mne střeží – poznávám ho, je to právě ten, který mi zobracel všechny kapsy po mém zatčení – hodil mi půlku hořící cigarety. První cigareta po třech týdnech, první cigareta pro člověka, který je po druhé na světě! Mám si ji vzít? Aby nemyslil, že si mne koupí. Ale provází ji pohledem docela nezábudným: ne, tenhle kupovat nechce. Stejně jsem ji nedokouřil. Novorozeňata nejsou silnými kuřáky.“¹¹⁹

- 1946 tato část chybí

Tuto část komunisté neuvodili zřejmě proto, aby ukázali, že se Fučík v Pankrácké věznici setkal vždy pouze s tvrdým, nelidským zacházením. Nechtěli připustit byt' jen malou známku lidskosti u členů gestapa.

- 1995 „to je Teringl či Renek, jak jsme mu říkali“¹²⁰

- 1946 v tomto vydání nahrazeno písmenem „R“

- 1995 „Vašek Rezků“¹²¹

- 1946 v tomto vydání se uvádí pouze jméno „Vašek“

- **Moták 91**

- 1995 toto vydání moták 91 obsahuje

- 1946 toto vydání moták 91 neobsahuje, byl nalezen dodatečně

- **Moták 107**

---

¹¹⁷ FUČÍK, Julius. *Reportáž, psaná na oprátce*. Praha: TORST, 1995. s. 33.

¹¹⁸ FUČÍK, Julius. *Reportáž psaná na oprátce*. Praha: Nakladatelství Svoboda, 1946. s. 43.

¹¹⁹ FUČÍK, Julius. *Reportáž, psaná na oprátce*. Praha: TORST, 1995. s. 36-37.

¹²⁰ FUČÍK, Julius. *Reportáž, psaná na oprátce*. Praha: TORST, 1995. s. 37.

¹²¹ FUČÍK, Julius. *Reportáž, psaná na oprátce*. Praha: TORST, 1995. s. 37.

- **1995** „S každým českým komunistou – říkal jsem mu – zabijíte i kus naděje německého národa. Komunismus jediný může zachránit jeho budoucnost. Mávl rukou: - Pro nás není záchrany, kdybychom byli poraženi – a vytáhl z kapsy pistoli – vidíš, poslední tři kulky schovávám pro sebe... Ale to už necharakterizuje jen figurku. To už charakterizuje dobu, v níž se připozdívá.“¹²²

- **1946** v tomto vydání tato pasáž chybí

Cenzura za žádnou cenu nedovolila otisknout tuto pasáž. Myšlenky na vlastní sebevraždu nemohla veřejně publikovat.

- **Moták 150**

- **1995** „Renek – Josef Teringl, tvrdý, obětavý, vznětlivý, s nímž je spojen kus historie Petschkova paláce a našeho odboje v něm, tak jako s jeho nerozlučným druhem, dobráckým Pepíkem Bervidů.“¹²³

- **1946** tato pasáž ve vydání chybí

- **Moták 164 – 167**

- **1995** „Ted’ snad potřebuje vysvětlení...“¹²⁴ až po „Hle“¹²⁵

- **1946** tyto pasáže a motáky ve vydání chybí

Vypuštění těchto motáků mělo svůj jasný cíl. Komunisté nemohli dopustit, aby lidé přišli na vypovídání Julia Fučíka před gestapem. Potřebovali, aby působil jako dokonalá osobnost a komunistický hrdina. „Jako hrdina nesměl Fučík vzbuzovat pochybnosti, nesměl připouštět více interpretací, a tak v upravené verzi mlčel až do konce.“¹²⁶

A Fučík opravdu vypovídal. Z knihy není jasné, na co přesně se ho gestapo tázalo či co přesně jim Fučík řekl. Fučík v *Reportáži* osvětluje své náhlé vypovídání

---

¹²² FUČÍK, Julius. *Reportáž, psaná na oprátce*. Praha: TORST, 1995. s. 59.

¹²³ FUČÍK, Julius. *Reportáž, psaná na oprátce*. Praha: TORST, 1995. s. 83.

¹²⁴ FUČÍK, Julius. *Reportáž, psaná na oprátce*. Praha: TORST, 1995. s. 90.

¹²⁵ FUČÍK, Julius. *Reportáž, psaná na oprátce*. Praha: TORST, 1995. s. 91.

¹²⁶ *Ústav pro studium totalitních režimů*. [online]. 2012 [cit. 2012-04-24]. Dostupné z WWW: <<http://www.ustrcr.cz/cs/julius-fucik-1903-1943-a-jeho-reportaz-psana-na-opratce/>>.

přáním zachránit českou inteligenci a odvést od ní stopy. Je však možné, že chtěl zachránit pouze sám sebe. Fučík obhájí svůj čin jako snahu o něčí záchranu, ale především mu šlo o vlastní ospravedlnění.

Už to, že Fučík psal v prostředí věznice, se jevílo velice nebezpečně. Mohlo dojít k odhalení a veškerá jeho snaha mohla přijít vniveč. Navíc po prozrazení by přivodil problémy i ostatním lidem.

Neuveřejnění slov, vět či pasáží textu a zejména vynechání posledních motáků *Reportáže* je důkazem toho, jak cenzurní zákrok může naprosto pozměnit význam díla. Tato cenzura komunistům pomohla k vytvoření „hrdinského“ obrazu Julia Fučíka.

ZÁVĚR

Jako téma své bakalářské práce jsem si zvolila „Jiná tvář Julia Fučíka“. Cílem mé práce bylo ukázat Julia Fučíka v jiném než doposud jednostranně podávaném světle. Myslím si, že nedošlo k dostatečnému zmapování a posouzení Fučíkovi novinářské činnosti ve druhé polovině 20. let 20. století. Na tuto dobu a na toto odvětví jeho tvorby jsem se zaměřila ve své práci.

Julius Fučík byl brán jako významná ikona českého komunismu. Zejména mladým lidem byl předkládán jako vzor. Komunisté z něj, posmrtně, udělali legendu, hrdinu a zbožňovanou ikonu. Takovému uctívání se nemohl Julius Fučík bránit, ani s ním nemohl souhlasit. Největší sláva, stejně jako vzývání jeho „kultu“, nastala až po jeho smrti. Julius Fučík byl komunist a věřil v komunistickou budoucnost, avšak právě ve své práci jsem se snažila ukázat, že jeho počáteční publicistická tvorba nebyla zarytě komunistická.

V počátku práce jsem uveřejnila životopis Julia Fučíka, psaný komunistickými autory, publikujícími před listopadem 1989 a poté názor na Julia Fučíka, podle současných autorů. Komunističtí autoři Fučíka vychvalovali a až příliš oslavovali. Tito autoři jej naprosto uctívali, o čemž vypovídá i familiární oslovení Julek, jež se tak často vyskytovalo v jejich knihách. Některé události či okolnosti se v knihách až příliš zveličovaly. Oproti tomu současní autoři, píšící po roce 1989, Julia Fučíka vidí kladně i záporně. Popisují jej jako nadaného a talentovaného spisovatele, zejména literárního kritika. Dále kladně hodnotí zaujetí Fučíka proti fašismu a vyvíjení ilegální činnosti. Všichni současní autoři hromadně odsuzují komunisty za zbožštění a za předkládání Fučíka jako hrdiny či ikony.

V následující části práce jsem se zaměřila na stručné a zkrácené popsání komunistické situace za doby života Julia Fučíka. Stručně prezentuji nejprve českou politickou levici na počátku 20. století, poté období první světové války a vznik *Komunistické strany Československa* a její vývoj. Na závěr se krátce zmiňuji o problematice fašismu.

Ve čtvrté a páté kapitole jsem zmapovala Fučíkovu publicistickou činnost v časopise *Kmen* a v časopise *Tvorba*, ve druhé polovině 20. let 20. století. Snažila jsem se o rozbor většiny Fučíkem uveřejněných článků. Neuvedla jsem pouze články nezajímavé svým obsahem či rozsahem. Jednotlivé články jsem seřadila vzestupně podle let a podle jednotlivých čísel. U časopisu *Kmen* jsem příspěvky dále rozčlenila na články a poznámky. U časopisu *Tvorba* jsem rovněž rozčlenila příspěvky na články a poznámky, přičemž články jsem navíc zařadila do kategorií, podle zaměření. Julius Fučík ve svých člancích nejvíce rozebíral literární díla. Nejen studie, ale i poezii, prózu či drama. Takřka naprostou většinu příspěvků věnoval právě literatuře, kterou tolik miloval. Některá díla hodnotil pozitivně, jiná negativně, avšak vždy z pozice literárního kritika. Dále Fučík často veřejně publikoval své názory na tehdejší, nejen politické dění v Československu. Komunistické zaměření Fučíka je v člancích zmatelné pouze minimálně. Negativní zaujetí vůči státu sám ukázal v kritice cenzury, fašismu či nemožnosti vycestování za hranice. Na základě těchto skutečností ostře kritizoval samotný stát. Proto zastávám názor, že v mnou rozebíraném období Julius Fučík ještě nebyl komunistou v pravém slova smyslu. Tím se stal až mnohem později.

V poslední části práce jsem prezentovala odlišnost *Reportáže psané na oprátce*, vydané v roce 1946 a kritického vydání *Reportáže, psané na oprátce*, vydaného v roce 1995. *Reportáž, psaná na oprátce*, vydaná v roce 1995, obsahuje všechny, v dřívějších vydáních úmyslně cenzurou vynechané, části. Cenzura v předchozích knihách upravila slova, věty, souvětí a někdy i větší části textu. Vypuštění či pozměnění mělo svůj jasný cíl. Komunisté nemohli připustit, aby se přišlo na vypovídání před gestapem. Potřebovali jej mít jako dokonalou osobnost a komunistického hrdinu. Vzájemným porovnáním obou vydání jsem zjistila, že i malý cenzurní zákrok může naprosto změnit význam a vyznění díla. Právě tato cenzura komunistům přispěla k vytvoření hrdinského obrazu Julia Fučíka.

Na samém konci práce jsou přílohy, jež obsahují fotografie Julia Fučíka, obrázky různých vydání *Reportáže*, vězeňský rukopis Julia Fučíka a obrázky časopisu *Kmen* a *Tvorba*.

Při zpracování své bakalářské práce jsem čerpala z odborné literatury a internetových či jiných zdrojů. Všechny použité zdroje je možné najít v seznamu použité literatury.

Zpracování bakalářské práce mi přineslo mnoho cenných zkušeností a poznatků. Mé smýšlení o Juliu Fučíkovi se díky mému vlastnímu zkoumání do jisté míry změnilo. Zjistila jsem, že Fučík není typickým prototypem komunistického autora. Hrdinu z něj udělali komunisté až po jeho smrti a hlavně za velké pomoci cenzury v jeho tvorbě. Pozitivně hodnotím Fučíkovu ilegální činnost proti fašismu a Fučíkovy kritické názory na cenzuru. Komunistické smýšlení v článcích sice bylo znatelné, ale ne tolik, jak jsem původně očekávala. Ve druhé polovině 20. let 20. století opravdu nebyla jeho publicistická tvorba ryze komunistická. Díky této práci se mi skutečně ukázala „jiná“ tvář Julia Fučíka.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

CABADA, Ladislav. *Komunismus, levicová kultura a česká politika 1890 – 1938*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s. r. o., 2005. 198 s.

DOLEJŠÍ, Pavel. *Školní slovník českých spisovatelů*. Humpolec: Pavel Dolejší, nakladatelství a vydavatelství, 2005. 287 s.

FUČÍK, Julius. *Reportáž psaná na oprátce*. Praha: Nakladatelství Svoboda, 1946. 123 s.

FUČÍK, Julius. *Reportáž, psaná na oprátce*. Praha: TORST, 1995. 347 s.

HÁJKOVÁ, Alena. *Julius Fučík*. Praha: FÚV ČSSPB, 1978. 42 s.

HANZÁLEK, Jan. *Julius Fučík*. Znojmo: Okresní knihovna ve Znojmě, 1978. 14 s.

HRZALOVÁ, Hana. *Julius Fučík*. Praha: Horizont, 1975. 76 s.

KOZLOVÁ, Danica. *Fučíkův kmen*. Praha: Vydavatelství Novinář, 1977. 220 s.

MENCL, Vojtěch. HÁJEK, Miloš. OTÁHAL, Milan. KADLECOVÁ, Erika. *Křižovatky 20. století*. Praha: Naše vojsko, nakladatelství a knižní obchod, s. p., 1990. 400 s.

SLANAŘ, Otakar. *Obsahy a rozborů děl*. Třebíč: Petra Velanová, 2006. 255 s.

TYDLITÁT, Jan. *Julius Fučík*. Rychnov nad Kněžnou: Okresní knihovna v Rychnově nad Kněžnou, 1975. 52 s.

SEZNAM OSTATNÍCH PRAMENŮ

CIGÁNEK, Jan. Hrdinství bez svatozáře legend a mýtů. *Haló noviny*. 2003, č. 8.
Dostupné z: <<http://www.obrys-kmen.cz/index.php?rok=2003&cis=08&cl=01>>.

FUČÍK, Julius. 1. srpen 1929. *Tvorba*. 1929, roč. 4, č. 5, s. 65-67.

FUČÍK, Julius. Almanach hradčanských kolejáků. *Tvorba*. 1929, roč. 4, č. 20, s. 319.

FUČÍK, Julius. Básník drobnohledu. *Tvorba*. 1929, roč. 4, č. 21, s. 335.

FUČÍK, Julius. Boj na severu. *Tvorba*. 1929, roč. 4, č. 16, s. 241-243.

FUČÍK, Julius. Cesta kolem světa. *Kmen*. 1926, roč. 1, č. 2, s. 45-46.

FUČÍK, Julius. Čapek-Chod zemřel. *Kmen*. 1927, roč. 1, č. 11, s. 257-258.

FUČÍK, Julius. Dílo Karla Hynka Máchy. *Tvorba*. 1929, roč. 4, č. 22, s. 350.

FUČÍK, Julius. Dokument z tisíce a jedné noci. *Kmen*. 1928, roč. 2, č. 2, s. 37-38.

FUČÍK, Julius. Druhé vydání Bürkentalu. *Kmen*. 1928, roč. 2, č. 3, s. 73.

FUČÍK, Julius. Filmový úvěr próze: (Za Husou na provázku). *Tvorba*. 1926, roč. 1, č. 8, s. 148-149.

FUČÍK, Julius. F. V. Krejčí a Jindřich Vodák. *Kmen*. 1927, roč. 1, č. 11, s. 266-267.

FUČÍK, Julius. Golemova milá. *Tvorba*. 1926, roč. 1, č. 11, s. 213.

FUČÍK, Julius. Intelektuál ve SSSR. *Tvorba*. 1929, roč. 4, č. 6, s. 94-95.

- FUČÍK, Julius. Jak se zbavit kultury. *Tvorba*. 1929, roč. 4, č. 8, s. 113-114.
- FUČÍK, Julius. Jakoby úvod. *Tvorba*. 1926, roč. 1, č. 11, s. 212-213.
- FUČÍK, Julius. Ještě jedna stránka architektury. *Tvorba*. 1929, roč. 4, č. 14, s. 215.
- FUČÍK, Julius. Nejkrásnější svět. *Kmen*. 1927, roč. 1, č. 11, s. 270-271.
- FUČÍK, Julius. Osud jako dekorace. *Tvorba*. 1927, roč. 2, č. 4-5, s. 139-143.
- FUČÍK, Julius. Ošklivý případ. *Tvorba*. 1929, roč. 4, č. 22, s. 350-351.
- FUČÍK, Julius. Petr Bezruč šedesátníkem. *Kmen*. 1927, roč. 1, č. 10, s. 233-234.
- FUČÍK, Julius. Poznámky. *Kmen*. 1928, roč. 2, č. 1, s. 16.
- FUČÍK, Julius. Poznámky. *Kmen*. 1928, roč. 2, č. 2, s. 39-40.
- FUČÍK, Julius. Poznámky. *Kmen*. 1928, roč. 2, č. 4-5, s. 97-98.
- FUČÍK, Julius. Poznámky. *Kmen*. 1929, roč. 2, č. 10, s. 223-224.
- FUČÍK, Julius. První verše Jiřího Maška. *Tvorba*. 1929, roč. 4, č. 9, s. 143-144.
- FUČÍK, Julius. "Rinaldino". *Kmen*. 1927, roč. 1, č. 8, s. 194-195.
- FUČÍK, Julius. Román o vesnickém proletariátu. *Kmen*. 1927, roč. 1, č. 12, s. 300-301.
- FUČÍK, Julius. Studentské bouře. *Tvorba*. 1929, roč. 4, č. 20, s. 305-306.
- FUČÍK, Julius. Šaldovy komedie. *Tvorba*. 1926, roč. 1, č. 12-13, s. 231-236.
- FUČÍK, Julius. Tažení proti Tvorbě. *Tvorba*. 1929, roč. 4, č. 7, s. 97-98.

FUČÍK, Julius. Válka se Švejkem. *Tvorba*. 1928, roč. 2, č. 9-10, s. 294-296.

FUČÍK, Julius. Upton Sinclair, Zola imperialismu. *Kmen*. 1928, roč. 2, č. 4-5, s. 87-88.

HRABICA, Zdeněk. Byl člověk, nebyl bůh. *Haló noviny*. 2003, č. 8. Dostupné z: <<http://www.obrys-kmen.cz/index.php?rok=2003&cis=08&cl=03>>.

JELÍNEK, Jan. Fučík na Albatrosu. *Haló noviny*. 2008, č. 8. Dostupné z: <<http://www.obrys-kmen.cz/index.php?rok=2008&cis=08&tisk=01>>.

PLACÁK, Petr. Fučík a jeho Reportáž. *Tvar*. 1993, roč. 4, 45-46. Dostupné z: <<http://archiv.ucl.cas.cz/index.php?path=Tvar/4.1993/45-46/8.png>>.

SEZNAM INTERNETOVÝCH PRAMENŮ

OBRYŠ-KMEN: týdeník pro literaturu a kulturu. [online]. 2012 [cit. 2012-04-10]. Dostupné z WWW: < <http://www.obrys-kmen.cz/>>.

Slovník české literatury po roce 1945. [online]. 2012 [cit. 2012-04-21]. Dostupné z WWW: <<http://www.slovníkceskeliteratury.cz/>>.

Ústav pro českou literaturu AV ČR, v. v. i.: Digitalizovaný archiv časopisů. [online]. 2012 [cit. 2012-04-20]. Dostupné z WWW: <<http://www.archiv.ucl.cas.cz/index.php?path=Tvar/4.1993/45-46/8.png/>>.

Ústav pro českou literaturu AV ČR, v. v. i. [online]. 2012 [cit. 2012-04-16]. Dostupné z WWW: < <http://www.ucl.cas.cz/edicee/data/dejiny/hcl/dcl4/9.pdf/>>.

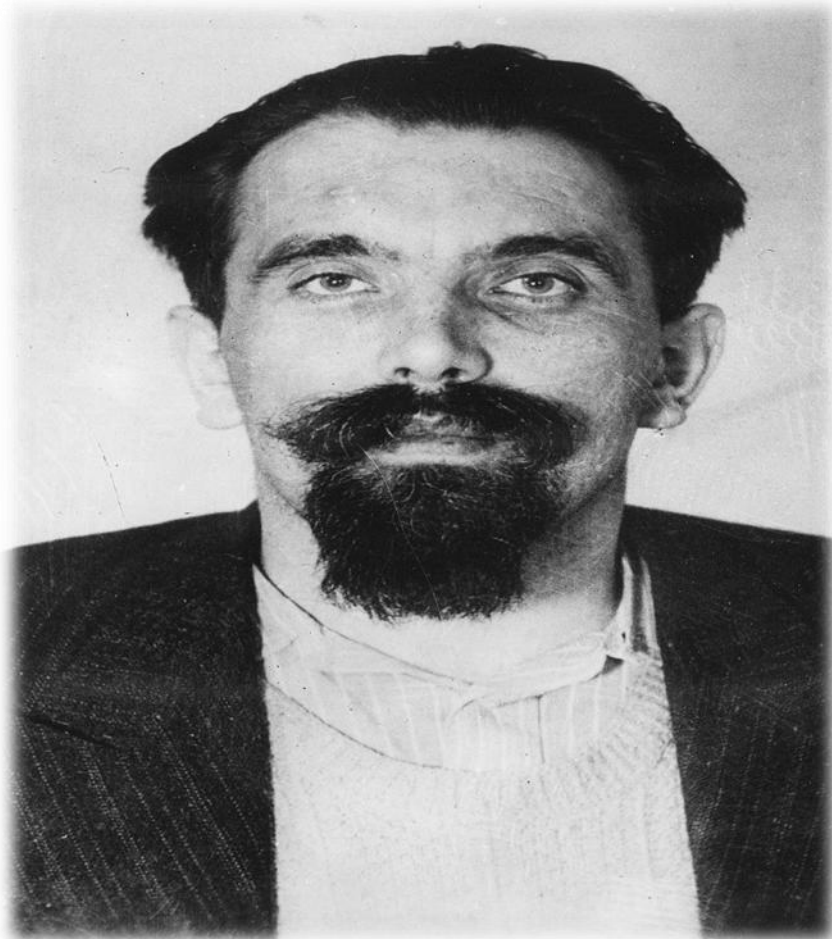
Ústav pro studium totalitních režimů. [online]. 2012 [cit. 2012-04-24]. Dostupné z WWW: < <http://www.ustrcr.cz/cs/julius-fucik-1903-1943-a-jeho-reportaz-psana-na-opratce/>>.

PŘÍLOHY

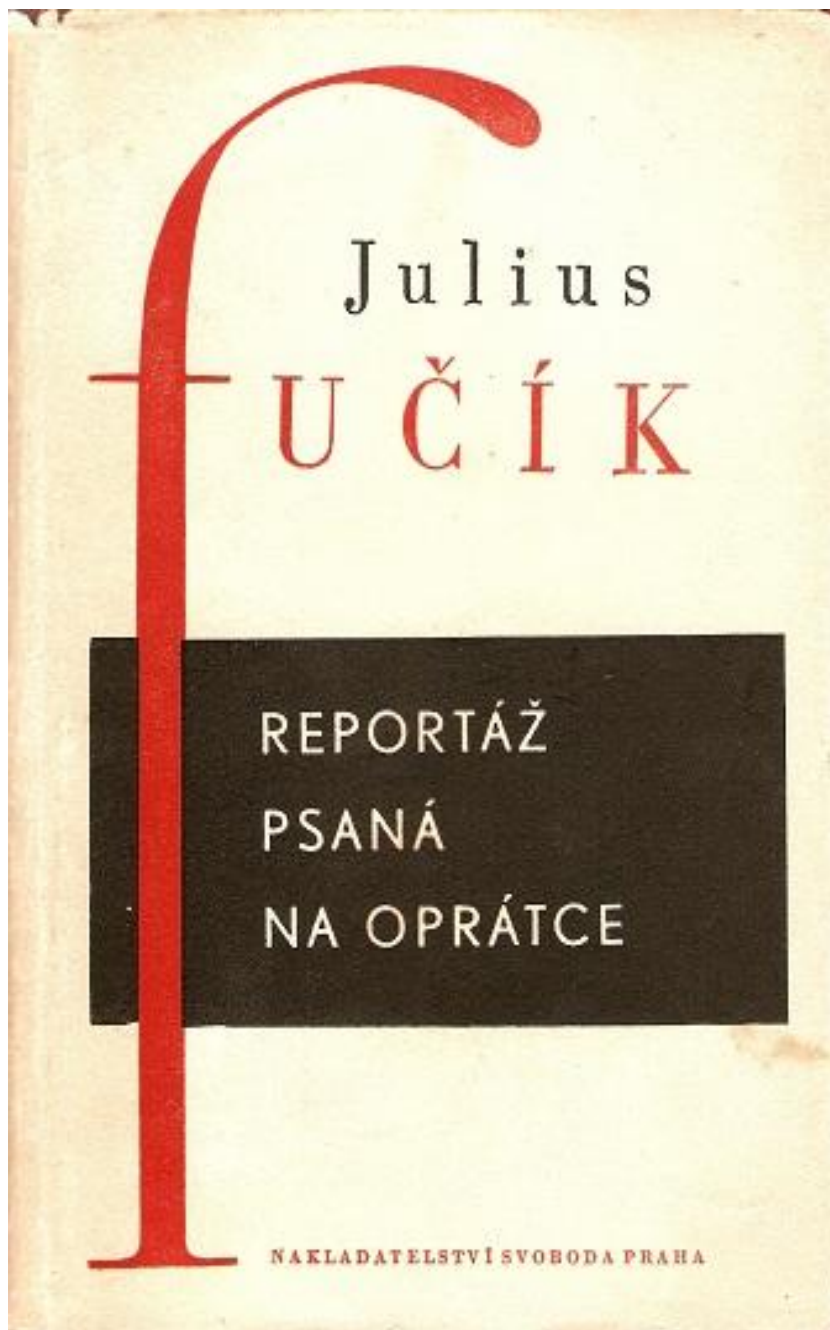
- 1 Fotografie Julia Fučíka
- 2 Kniha *Reportáž psaná na oprátce*
- 3 Kniha *Reportáž, psaná na oprátce* – První vydání faksimile rukopisu
- 4 Kniha *Reportáž, psaná na oprátce* – První úplné, kritické a komentované vydání
- 5 Fučíkův vězeňský rukopis
- 6 Časopis *Tvorba*
- 7 Časopis *Kmen*

1 Fotografie Julia Fučíka

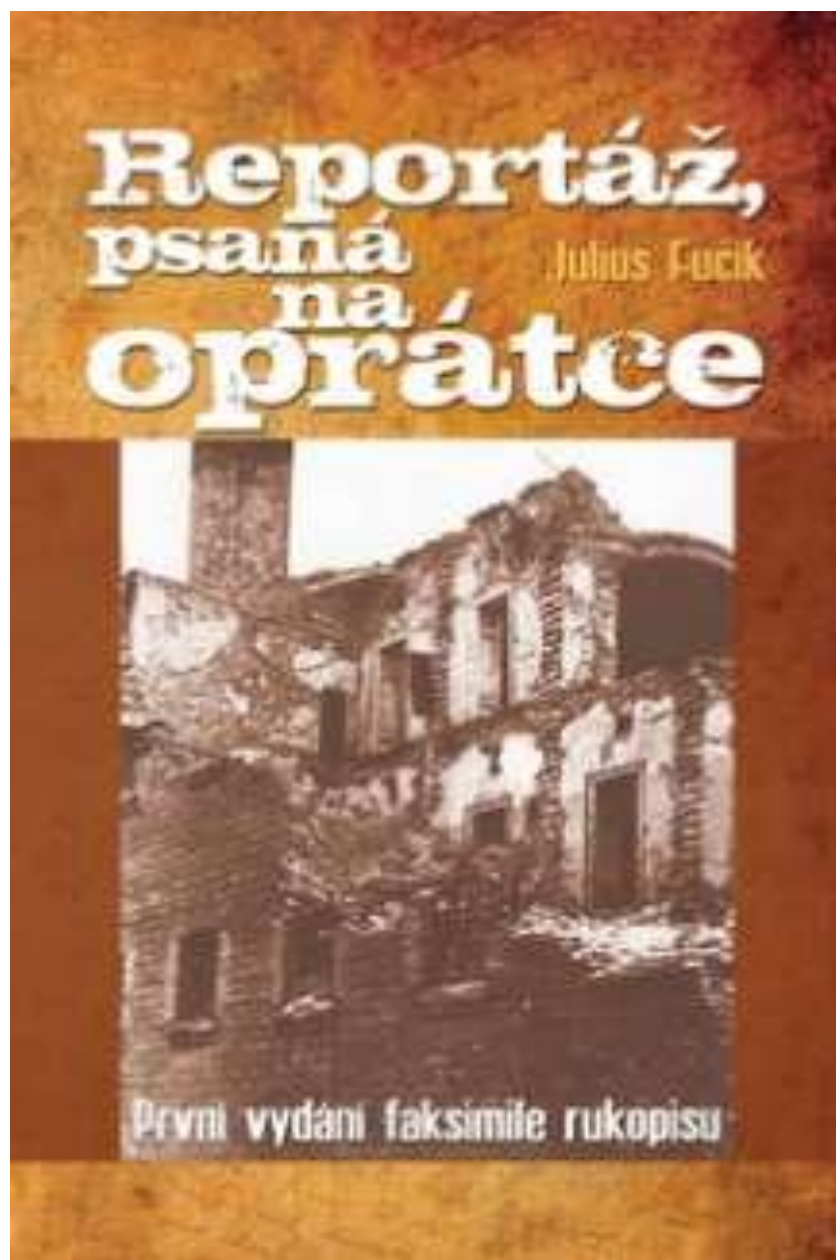

2 *Knih Reportáž psaná na oprátce*

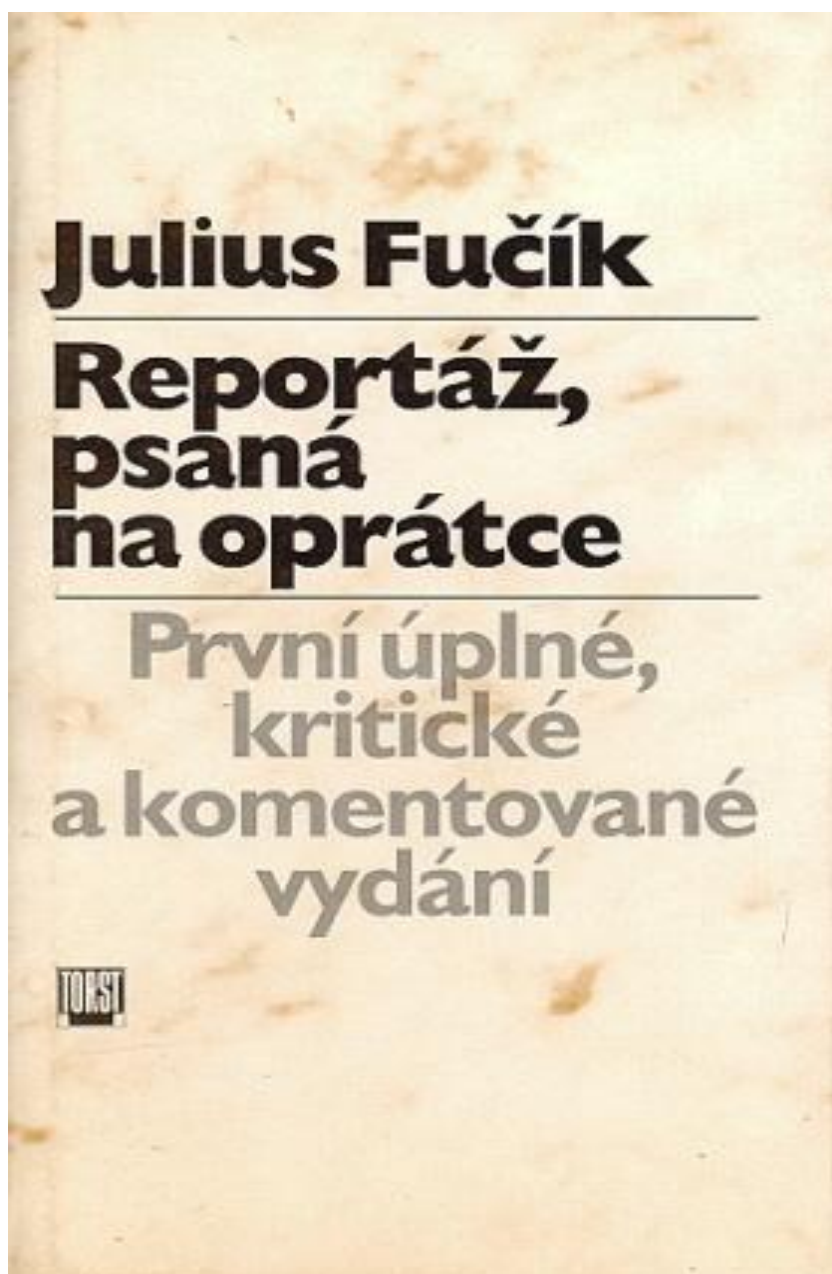

**3 Kniha *Reportáž, psaná na oprátce* – První vydání
faksimile rukopisu**

4 **Knih** *Reportáž, psaná na oprátce* – První úplné, kritické a komentované vydání

5 Fučíkův vězeňský rukopis

nikdy odnesl a pevně uzavře
 tyto listy, aby se objevily ne ve
 až v první čas? Za tento čas
 psal jsem psal jsem hlavou. Píše
 jí jí, aby se mohla mezi za-
 mýšlením dnešním a včerejším
 přelíkem. Bojovní! Bojovní oddané
 a tyto strachy ne vím místo, je-
 jim tím přikazuje, a vím pro-
 strachy, tím můj. A jsem je-
 ta prosti a neúspěšně a tak
 doula bez pethoru, je by ani
 nepoznal boj ne just a us ma-
 v něm jsem ^{na} straně přátel a vím
 mohou slýže podnoul jeho př-
 tížit.

Dvěkrát, dvěkrát jí vid
 podhodit vojška revoluce na
 mějorjel přelídkách a glo to
 sloune. Ale třeba v boji oční
 novou sílu. Tito armiečky a je-
 je neznitelná. Soud je praxe
 nej sis myslil a buclivostí me-
 hie bez netože. Ale boj je
 just kůtejší, nej jí předpovědi
 a vřít v něm a dovést ho
 až ke vítězství - ke tomu je třeba

jsem to nikdy? Ne, nejl. A p-
 to jsem. Jsem tato sni'stavnost
 zdalo se ani o ani, zít se ani
 ani takový brněj, horšičej, se
 hlavy je zhrnil, odporu egi-
 bit, ale přel neuvsthl zme-
 k nepoznáni. Ted' je přivati
 plus' dvanácti světla a jony
 baru a netržimí steny a ledy
 mřížovím je vidit Jja a je-
 kelus' a hradi'any. Vě ma-
 pouna, bez ohru, zapsán
 opani žlutim netem, v ne-
 kida je jako stiny. Ano, je-
 kida. Ted' je projevni a je-
 ist levi' za sebou. Tím ro-
 louta pampelice a prýdy
 ka' v' omi glo plus kida,
 li to ma levi'ch jedu na
 drubeho a jupit kide by
 a zhoršení. A tam, doula
 Hlajho dnu, stál myj s kille
 bolstyma vinnu, p' modny
 pracovní' haduch, krajel
 pit a pale se pomalu, jak
 padej' u jais, kvntil k jumi-
 ano, tak to glo, ale nej

Stránka z rukopisu Reportáže psané na
 oprátce

6 Časopis *Tvorba*

